

3 (160) березень 2013 рік

Видання
Полтавської єпархії
Української Православної Церкви

ПОЛТАВСЬКІ ЄПАРХІАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Засновано в 1864 р.
і відновлено в 2002 р. під назвою
«ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ»

З благословення
Високопреосвященнішого Филипа,
митрополита
Полтавського і Миргородського

Для всіх настало Царство!

12 квітня – Світле Христове Воскресіння

Фреска «Сходження в пекло». Візантія. XIII століття.

Цієї світосайної ночі ми чекаємо так, як сонечка чекає трава під снігом, як маминих рук чекає немовля. Пасха, Господня Пасха! Від смерті до життя, від землі до неба веде нас Переможець Христос!

Хто вперше, а хто вже вкотре зустрічатиме свого Спасителя в золотавому світлі свічок і панікадил у храмі, бадьоро, хоча вже й за північ, вплітаючи свій голос у всевітнє багатоголосся: «Христос Воскрес! Воістину Воскрес!»

Радитимуть усі: й ті, хто більше подвизався задля перемоги над пеклом у своїй душі разом із Господом, і хто менше, а хто й зовсім не трудився на духовному терені... Нині Свято свят і Торжество із торжеств — нині перемога всеохоплюючої, всежертвовної любові Бога до людства. «...Любов Божа вилилася в наші серця Духом Святим, даним нам» (Рим. 5:5). Її немає меж, вона безкінечна, як вічність...

І навіть коли згаснуть вогники свічок на підсвічниках і потьмяніють вогники радості в серцях, заглушені тернієм скорбот і суєти, любов Творця не змаліє і не зміліє. «Перебувайте в любові Моїй» (Ін. 15:9), — просить нас Христос.

Але уже через день-два земні турботи спокушатимуть нас забути про прохання Сина Божого, нам буде не до Нього.

Тільки той, хто наважується відповісти на цю любов своєю любов'ю, хай слабкою, недосконалою, може зрости в пізнанні Бога і постійно перебувати в Його любові, постійно, а не раз на рік, святкувати Пасху. А Пасха — це запрошення до безсмертя!

Але відкриваються ці двері тільки ключем Хреста!

Преподобний Іустин Сербський ось як про це говорить: «Люди засудили Бога на смерть, а Він Своїм Воскресінням засуджує їх на безсмертя. За удари Він віддає обіймами. За образи — благословенням. За смерть — безсмертям».

Тільки від нас залежить, приймемо ми цю Страшну Жертву і дар Воскресіння чи ні. Сприйняти Пасху не як традицію, а як реальне входження у вічність, зустріти Воскреслого Христа як своє життя означає поріднитися з Ним, стати пліч-о-пліч, розділити ношу Його Хреста.

Для «маленької людини», що живе в кожному з нас, це важко і страшно. Але «любов перемагає страх» (Ін. 4:18). Удостойтись ж любити Господа по-справжньому, за словом святителя Іоанна Златоуста, «це Царство Небесне, це — пізнання блаженства, в цьому — незліченні блага».

Прикрашаючи свої оселі до найвеличнішого свята й прагнучи порадувати свої родини смачними стравами, постараємося пам'ятати і про важливішу складову підготовки — очищення своїх сердець від гріхів під обитель Духа Святого, щоб змогли і ми зустріти Розп'ятого і Воскреслого Господа — вічну Пасху.

Людмила Самойлова.

У номері:

Хрест Христа Спасителя

Хрест став символом спасіння тільки після того, як Спаситель світу, Ісус Христос, Бог, Котрий став людиною, заради нас постраждав на хресті і на ньому переміг страждання та смерть

с.7

Памяти святителя Илариона (Юшенова)

Воспоминание о Владыке его современника и Великопостная проповедь епископа

с.8-9

«...Будущее в наших руках, если мы постараемся сами быть в Божьих руках»

Гоголь и Православие

с.10-11

«Блаженны милостивые», или Полтавский скит от Киевской обители

История Покровского скита на Полтавщине

с.12-13

Могутнє коріння Павловських

с.19

ПРОСИМО
ВАШИХ ПОЖЕРТВ
НА БУДІВНИЦТВО
ВОСКРЕСЕНЬСЬКОГО
КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ
МІСТА ПОЛТАВИ

Р/с 26004054616894
в филиале Полтавского
регионального управления
Приватбанка
МФО 331401, код 26304890

Сердечно
дякуємо всім
відомим
і не відомим
благодійникам!

Всечесні отці, боголюбиві ченці та черниці,
возлюблені у Христі брати й сестри!

Моя Богом дарована полтавська паство!

У цю світосайну і спасительну ніч
у невимовній духовній радості звертаюся
до вас із вічно радісним вітанням:

«ХРИСТОС ВОСКРЕС!»

Настало Святе Воскресіння Христове!
«Будемо уважні, щоб провести це свя-
то світло й боголіпно, тому що Пасха —
перший і найбільший дар Божого домобу-
дівництва», — закликає преподобний Феодор Студит.

Розп'ятий заради спокути нашої і Воскреслий заради
нашого вічного життя, Господь наш Ісус Христос ви-
конав Божественний замисел спасіння роду людського.
Пекло зруйновано, людині знов відкрито шлях у світлі
обителі Града Бога Живого. І вже веселяться в ньому
перед Лицем Божим сонми праведників. Але «щоб вони
не без нас досягли досконалості» (Євр. 11:40), станемо
всією душею прагнути добродетелей, виконувати за-
повіді Спасителя, щоб колись і ми змогли сказати, що
«вже не я живу, але живе в мені Христос» (Гал. 2:20).

На цій дорозі духовного зростання не буває відпо-
чинку. Тому нам слід запастися терпінням, знайти в
собі мужність, зміцнити вірою, озброїтися любов'ю. І
найбідніший серед людей за мірками земними може
стати багатим цими скарбами, адже Христос дає їх
кожному, хто шукає Його.

Час випробувань — це час гіркий, але це й нагода
для виявлення християнином жертовної любові до
ближніх і водночас бачення ним своєї немочі, розумін-
ня недостатності своїх зусиль. Робитимемо все, що в
наших силах, і покладемо все наше уповання на Бога.

Що ж у наших силах? Саме нині, коли наша земна
Вітчизна вмита кривавими сльозами, коли її розриває
розбрат, кожен з нас, дорогі брати і сестри, має змогу
протягнути руку допомоги знедоленим, бездомним,
нужденним, недужим, серед яких може знайти Самого
Христа.

ПАСХАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського, духовенству, чернецтву й усім вірним чадам Полтавської єпархії Української Православної Церкви

Усіх закликаю і до спільної молитви до Милосерд-
ного Господа про мир в Україні. Будьмо певні, що «Гос-
подь благословить людей своїх миром» (Пс. 28:11). Та
не забуваймо також, що «Бог гордим противиться, а
смиреним дає благодать» (Іак. 4:6), смирення ж без
миру в душі неможливе. Отже, ми маємо бути народом
Божим. Треба постаратися всіх простити, всіх возлю-
бити, як і заповідав Розп'ятий і Воскреслий Господь

наш Ісус Христос. І тоді ніхто не посміє сумніватися
в тому, що Христове Воскресіння — торжество нашої
християнської віри, християнської надії і християнської
любви.

Слова найбільшої радості — Христос Воскресе! —
я хочу сказати нині всім, хто живе на теренах полтав-
ської землі. Христос Воскресе! — говорю я віруючим.
Хай Господь, Котрий дав нам мужність і сили у дні по-
двигу Великого посту, дарує і радість Свого Воскресін-
ня. Христос Воскресе! — говорю я тим, хто не вірить
у Бога, з надією, що Милостивий Господь осяє нині їх
світлом Своєї істини. Христос Воскресе! — говорю я
тим, хто в Пасхальну ніч вперше прийшов до храму. У
світлі Воскресіння з радістю й душевним трепетом спо-
глядайте Христа. Христос Воскресе! — говорю я брат-
тям і сестрам нашим, котрі з різних причин перебува-
ють поза молитовним спілкуванням з Єдиною, Святою,
Соборною і Апостольською Церквою. Знайте: ми люби-
мо вас! І, за словом святителя Григорія Богослова, «ми
прагнемо не перемоги, але повернення братів, розлука
з якими мучить нас». Христос Воскресе! — говорю я
кожному, незалежно від національності, соціального
стану, освіти, професії, тому що всі ми — діти Отця
Небесного. Тільки у Його Єдинородному Сині, Котрий
умер і воскрес для нашого спасіння, можливе наше єд-
нання. Тільки Христос — Переможець смерті — може
дарувати нам мир та благословити розквіт нашої Ві-
тчизни, яка жила за словом Євангелія тисячу років.

Хай пам'ятає кожен, що з нами Переможець — Хрис-
тос! Що Він спас нас від тління й смерті!

Щиро вітаю всіх вас, возлюблені отці, браття й се-
стри, зі Святом свят і Торжеством із торжеств — Свя-
тою Пасхою! Вітаю і знов говорю:

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ! ВОІСТИНУ ВОСКРЕСЕ!

Смирений

† Филип,

милістю Божою митрополит

Полтавський і Миргородський,

ваш богомолець перед Воскреслим Христом.

Пасха Христова

літа Господнього 2015,

кафедральне місто Полтава

Архіпастирське відвідування Свято- Александрівської парафії в селі Лана

✙ Високопреосвященніший митрополит
Полтавський і Миргородський Филип з архі-
пастирським візитом відвідав 8 лютого Свято-
Александрівський храм у селі Лана Карлівсько-
го району.

Митрополит Филип оглянув храм, що будуєть-
ся, та поспілкувався зі священником Володими-
ром Лемешем з питань парафіяльного життя.

Єпархіальна хроніка

У лютому волонтери благо-
дійного центру «Благо» від-
новили поїздки до Свято-Тро-
їцького Велико-Будищанського
жіночого монастиря в селі Пи-
сарівщина Диканського району.
Роботи у монастирі завжди ви-
стачає. Нині в монастирському
корпусі триває ремонт. У мину-
лому році реставрували стіни
на першому поверсі, в цьому
році взялися за другий поверх.

Дорогою додому молодь за-
вітала до Свято-Миколаївського
храму Диканьки — одного з най-
люблених.

12 лютого, в день пам'яті Со-
бору Вселенських учите-
лів і святих Василія Велико-
го, Григорія Богослова та Іоанна
Златоустого, коли Полтавська
Місіонерська Духовна семінарія
відзначає свій Актовий день, у
виставковому залі міста Ком-
сомольська відбулось урочи-
сте відкриття місіонерсько-про-
світницької виставки «Слово і
Образ». Мешканцям міста було
представлено роботи іконопис-
ного відділення семінарії.

Перед відкриттям хор Ду-
ховної школи виконав тропар
Трьом святителям. Під спів хору
духівник семінарії протоієрей

Георгій Граб та міській голова
Сергій Андрійович Супрун від-
крили експозицію, символічно
перерізавши червону стрічку.

Завідувачий іконописним від-
діленням Сергій Іванович Гор-
бань у вступному слові зазна-
чив, що думка про єдність сло-
ва і зображення народилася в
далекій давнині і є актуальною
для християнського мистецтва.
За словами апостола Павла, «ві-
ки Словом Божиим збудовані,
так що з невидимого сталось ви-
диме» (Євр. 11:3). Слово Боже не
тільки Логос, а й «Образ Бога не-
видимого» (Кол. 1:15). Концепція
виставки полягає у відображенні
нерозривності слова і зображен-
ня як єдиної мови, якою Церква
звертається до людей, які шука-
ють Бога.

Віце-ректор семінарії архі-
мандрит Веніамін (Погребной)
звернувся зі словами подяки до
директора виставкового залу
Любові Романівни Брагелевої
та вручив від імені Високопре-
освященнішого митрополита
Полтавського і Миргородського
Филипа Архієрейську грамоту в
благословення за старанні тру-
ди на славу Святої Православ-
ної Церкви.

На відкритті виставки були
присутні Ректор Волинської
Духовної семінарії протоієрей
Рустік Капауз, голова інформа-
ційно-просвітницького відділу
Волинської єпархії протоієрей
Валентин Марчук, викладачі та
студенти Полтавської семінарії,
жители міста.

12 лютого святкування Акто-
вого дня Полтавської Мі-
сіонерської Духовної семінарії
завершилося святковим концер-
том. Участь у святкуванні взяли
гості з Волинської єпархії. З бла-
гословення Високопреосвящен-
нішого митрополита Луцького
і Волинського Ніфонта Ректор
Волинської семінарії протоієрей
Рустік Капауз та голова інфор-
маційно-просвітницького відділу
Волинської єпархії протоієрей
Валентин Марчук нагородили ві-
це-ректора Полтавської семіна-
рії архімандрита Веніаміна (По-
гребного) найвищою нагородою
Волинської єпархії — орденом
Волинської ікони Божої Матері,
список якої зберігається в Музеї
Волинської ікони, та піднесли
в дарунок факсимільну копію
Луцького Євангелія і Луцького
Псалтиря XIV століття.

13 лютого, з благословення
Високопреосвященнішо-
го митрополита Полтавсько-
го і Миргородського Филипа,
секретар Полтавської єпархії
протоієрей Михайл Волощук від
віруючих єпархії передав лі-
карські засоби до Лисичанської
лікарні, де проходять лікування
українські військовослужбов-
ці. Полтавська єпархія Укра-
їнської Православної Церкви
вже не вперше надає допомогу
медикаментами, одягом, про-
дуктами харчування військо-
вослужбовцям та постражда-
лим мирним жителям на сході
України.

14 лютого, в м'ясопусну субо-
ту, молодь центру «Бла-
го» відвідала дітей, які перебу-
вають у Полтавській обласній
психіатричній клінічній лікарні
ім. О. Мальцева. Серед іншого
темою спілкування було обрано
Вселенську м'ясопусну батьків-
ську суботу. Виявилось, що пе-
реважна більшість дітлахів не
знали про такий день. Натомість
підлітки знають про день люб-
ви. Не спростовуючи цього, во-
лонтери повернули розмову до
розуміння християнської любові,
адже щоб молитися за тих, кого

давно немає з нами, потрібно
вміти любити. Що ж до зізнання
у коханні тим, хто поруч, то це
можна робити у будь-який час,
не чекаючи цілого року. У ході
бесіди молодь намагалася від-
повісти на поставлені запитання
та просто приділити увагу кож-
ній дитині.

Завдяки благодійникам для
дітей було передано м'ясо-
молочні продукти.

Якщо бажаєте приєднатися
до цієї групи волонтерів, теле-
фонуйте за номерами: 066-202-
28-22 (Марина), 066-966-18-16
(Олександр). Для детального
ознайомлення із роботою центру
«Благо» завітайте на сторінку:
<https://vk.com/centrblago>.

15 лютого, з благословення
Високопреосвященнішо-
го митрополита Полтавського і
Миргородського Филипа, в хра-
мах Полтавської єпархії Укра-
їнської Православної Церкви
було піднесено сугубі молитви
та звершено літії за упокій убі-
єнних і померлих від ран вої-
нів-інтернаціоналістів, а також
українських військовослужбов-
ців, загинилих на сході країни.

Стрітєння Господнє

✠ У день дванадцятого свята Стрітєння Господнього, 15 лютого, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в соборному храмі Полтавського Хресто-воздвиженського жіночого монастиря. Високопреосвященнішого Владика в святій обителі з хлібом-сіллю та квітами зустрічали ігуменія Сергія та духовенство.

Його Високопреосвященству співслужили секретар-референт прото-

ієрей Миколай Довганич, клірики монастиря ігумен Тихон (Васильєв), ієрей Євген Петренко.

Після Євангельського читання проповідь виголосив ігумен Тихон (Васильєв).

Традиційно в цей день по закінченні літургії Владика звершив чин освячення свічок.

Високопреосвященніший Владика звернувся до духовенства та мирян зі словами вітання та препадав усім архіпастирське благословення.

Неділя сиропусна. Спогад Адамового вигнання з раю

✠ Остання неділя перед початком Великого посту називається Церквою неділею сиропусною, тому що саме цього дня закінчується вживання в їжу молочних продуктів, інша її назва — Прощена неділя. За богослужінням Церква згадує трагедію, що сталася з людством на зорі його історії — вигнання його, в особі спільного нам усім праотця Адама, з раю.

22 лютого, в неділю сиропусну, Високопреосвященніший митрополит

Полтавський і Миргородський Филип очолив служіння Божественної літургії в Макаріївському кафедральному соборі.

Його Високопреосвященству співслужили клірики собору.

Після читання Євангелія проповідь вимовив клірик Свято-Макаріївського собору ієрей Григорій Кузяков.

По закінченні літургії митрополит Филип звернувся з повчальним словом до парафіян і преподав архіпастирське благословення.

Вечірня з чином прощення

✠ Увечері 22 лютого, в неділю сиропусну, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив вечірню з чином прощення в Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави.

Владиці співслужили благочинні прилеглих районів, міське та районне духовенство Полтави.

Після богослужіння Владика Филип попросив вибачення у присутніх і звернувся до пастви з архіпастирським словом, закликавши в дні святої Чотиридесятниці приділити особливу увагу сугубій молитві за рідну землю, бо воістину наша країна переживає важкі часи.

Кафедральний собор був повний молитвеників, які просили один у одного й у свого архіпастиря та духовенства пробачення.

Хор виконував покайні піснеспіви.

Єпархіальна хроніка

16 лютого в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбулась інтелектуальна гра «Брейн-ринг». У ній змагалися чотири команди богословсько-місіонерського відділення та одна команда іконописців. Провів гру завідуючий богословсько-місіонерським відділенням семінарії протоієрей Олександр Носенко.

Для гри були запропоновані питання з біблеїстики, всесвітньої історії та запитання на логіку. Перемогу здобула команда 4-го курсу, друге місце посіла команда 1-го курсу богословсько-місіонерського відділення, третє — команда іконописців. Переможці отримали заохочувальні призи.

21 лютого в храмі святого Александра Невського у в/ч 3990 у селі Вакуленці було завершено Божественну літургію. Богослужіння звершив настоятель Вознесенського храму Полтави протоієрей Максим Мінеєв.

Зі 180 мобілізованих солдат Збройних сил України виявили бажання сповідатися та причаститися Тіла і Крові Христових 35 чоловік, з них 30 зробили це

вперше у житті. Їм від 25 до 55 років.

27 лютого, в п'ятницю першої седмиці Великого посту, в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбулися спільні для вихованців Духовної школи Сповідь і Причастя Святих Христових Таїн. Божественну літургію Передосвячених Дарів очолив завідуючий канцелярією семінарії протоієрей Миколай Попльонтаній. Йому співслужили викладачі у священному сані.

Після заамвонної молитви священнослужителі звершили молебень з каноном святому великомученику Феодору Тірону й освятили коливо.

По закінченні богослужіння отець Миколай звернувся до богомольців зі словом настанови, нагадав про значення і важливість посту, після чого причастники Святих Таїн Христових піднесли подячні молитви.

За традицією Духовних шкіл, перший тиждень Великого посту не навчальний. Викладачі та студенти моляться за уставними богослужіннями в домовому храмі семінарії преподобного Нестора Літописця, Свято-Миколаївському соборі

та храмі блаженної Ксенії Петербурзької.

28 лютого комсомольчани прощались з рядовим 30-ї Новоград-Волинської бригади Збройних сил України 40-річним Олександром Вікторовичем Білоконом, який загинув у бойових діях на сході України. Біля Свято-Миколаївського собору відбулася церемонія прощання з військовослужбовцем. Провести в останню путь Олександра прийшли рідні, друзі, товариші по службі, керівництво і співробітники Полтавського гірничо-збагачувального комбінату.

Чин погребіння в Свято-Миколаївському соборі міста, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, звершив секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук у співслужінні духовенства Комсомольського благочиння. За спокій душі загиблого воїна молились віцекоректор архимандрит Веніамін (Погребной), викладачі та студенти Полтавської Місіонерської Духовної семінарії.

Піснеспіви богослужіння виконав чоловічий хор семінарії

під керівництвом диякона Бориса Лебедєва.

По завершенні відспівування отець Михайл звернувся до вірян із напутнім словом, зазначивши зокрема, що загибель людини — це завжди глибока рана на серці близьких, жителів міста, а також усієї країни, цю рану може залікувати лише віра і надія на Воскреслого Господа Ісуса Христа. Протоієрей Михайл передав рідним загиблого слова співчуття Високопреосвященнішого Владика Филипа.

На міському кладовищі до рідних загиблого військовослужбовця та всіх, хто прийшов провести в останню путь спочилого, зі словами співчуття звернулись перший заступник міського голови міста Комсомольська Дмитро Геннадійович Биков та голова правління Полтавського ГЗК Віктор Вікторович Лотоус. На честь солдата звучав гімн України і було здійснено залпи холостими патронами.

28 лютого, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у Свято-Успенському храмі в селі Стари Санжари Новосанжарського

округу було завершено літургію на честь уродженця села святого Мелетія Харківського. Очолити богослужіння благочинний протоієрей Ярослав Михайлик. Йому співслужили всі священники благочиння.

Особливим благоговійним почуттям протягом літургії перейнялися численні миряни, що з'їхалися з найвіддаленіших куточків малої батьківщини глибоко шанованого ними святого. Світлішали їхні очі під час молитов і у невимовному пориві єдності та любові до ближнього слухали вони після літургії проповідь, з якою звернувся до них благочинний отець Ярослав.

На завершення відбулась святкова благодійна трапеза, яка зібрала всіх мирян для вшанування вічно живої душі праведника і місіонера.

25 лютого виповнилася 175-та річниця з дня кончини святого Мелетія Харківського. У зв'язку з тим, що цього року пам'ятна дата припала на середу першої седмиці Великого посту, святкування було перенесено на суботу, 28 лютого.

Перші дні святої Чотиридесятниці

✙ За сталою традицією Полтавської єпархії, в перші чотири дні першої седмиці Великого посту Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершує читання Великого покаянного канону святого Андрія Критського в храмах та в кафедральному соборі Полтави.

У перший постовий день, 23 лютого, Його Високопреосвященство звершив читання канону в Серафимівському храмі, у вівторок — у

храмі святого апостола Андрія Первозваного, в середу — в храмі мученика Іоанна Воїна, у четвер — у храмі мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії. Після повечір'я в міських храмах архіпастир звершував повечір'я в Макаріївському кафедральному соборі. Владиці співслужили соборні священики та представники духовенства Полтавського району.

Після закінчення повечір'я в Макаріївському кафедральному соборі митрополит Филип звертався до пастви з проповіддю.

Перша літургія Передосвячених Дарів

✙ У середу першої седмиці Великого посту, 25 лютого, в храмах Полтавської єпархії було звершено першу літургію Передосвячених Дарів.

У Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави першу літургію за цим чином звершив Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип у співслужінні соборних кліриків і районного духовенства.

Древня Церква не знала іншого приводу для участі в літургії, окрім Причастя Святих Дарів. Перші в цьому посту причастники приступили до Чаші Життя в середу.

Митрополит Филип очолив служіння недільного всеношного бдіння

✙ Увечері 14 березня, напередодні Хрестопоклонної неділі, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив служіння недільного всеношного бдіння в Макаріївському кафедральному соборі Полтави.

Його Високопреосвященству співслужили клірики собору.

За богослужінням після Великого славослів'я Владика Филип у співслужінні духовенства звершив чин винесення Хреста Господнього.

Винесенням і поклонінням Хресту в Хрестопоклонну неділю Свята Церква нагадує про страждання Спасителя і прагне зміцнити віруючих у проходженні важкого терену посту. Як подорожній, втомлений від довгої дороги, відпочиває під розлогим деревом, так і православні християни, здійснюючи духовну подорож у Небесний Єрусалим — до Пасхи Господньої, знаходять у середині шляху «Дерево хресне», щоб під його покровом набратися сил для подолання подальшої путі. Поклоніння Хресту продовжується і на четвертому тижні посту — до п'ятниці, тому весь четвертий тиждень називається Хрестопоклонним.

Єпархіальна хроніка

1 березня у галереї «Соборна» Духовно-просвітницького центру Української Православної Церкви в Києві відкрилася Всеукраїнська виставка ікон «Торжество Православ'я». Проведення іконописної виставки у свято Торжества Православ'я започатковано ще з благословення Блаженнішого Митрополита Володимира.

В експозиції, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, Ректора Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, представлено роботи з монументального живопису, шрифтознавства викладачів та студентів іконописного відділення Полтавської семінарії. Вони у виставковій залі привертають увагу відвідувачів поруч із

роботами інших іконописців з різних куточків України.

Голова парафіяльної ради кафедрального собору міста Києва єпископ Бородянський Варсонофій, оглянувши виставку, передав усім учасникам та гостям благословення Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія. У вдячність за труди та вагомий внесок у розвиток церковного мистецтва єпископ Варсонофій вручив пам'ятну подяку іконописному відділенню Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, а також побажав миру та закликав зберігати православні традиції.

1 березня благочинний Гадяцького округу протоієрей Ігор Цебенко благословив у

Гадяцькому райвійськкоматі новобранців.

«Триває Великий піст. І нині кожному треба присвятити себе духовному подвигу і милосердю», — зазначив у повчальній проповіді отець Ігор. Він подарував кожному хрестик, іконку та молитвослов.

Батьки новобранців зібрались у Свято-Успенському соборі Гадяча на молебень святителю Миколаю Мирлікійському, мученику Іоанну Воїну і великомученику Георгію Победоносцю. На такі молебні сюди щочетверга з усіх-усюд з'їжджаються і сходяться миряни, аби палко просити у Господа захисту своїм синам та довгожданого миру на рідній землі.

3 березня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і

Миргородського Филипа, у храмі мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волошук передав волонтерам медикаменти першої необхідності для всіх нуждених на Донбасі — поранених військовослужбовців та хворих мирних жителів.

«Це не одноразова благодійна акція, яку проводить Полтавська єпархія, — зазначив при цьому отець Михайл. — Ми працюємо з багатьма волонтерськими організаціями. Нещодавно зі сходу України повернулися представники Спасо-Преображенського Мгарського монастиря, що відвозили благодійну допомогу. Настоятель Свято-Вознесенського храму Котельви протоієрей Миколай Ковальов здійснив 15 поїздок до українських воїнів в

Іловайськ, Дебальцеве, Артемівськ, Щастя, Маріуполь з благодійною допомогою. Але основне завдання Церкви — це духовна опіка. Багато хлопців, які повернулися із зони бойових дій, та жителів Донбасу, що змушені були покинути свої домівки, потребують насамперед душевної розради. Тому наші священнослужителі постійно відвідують у Полтавському військовому шпиталі поранених воїнів і ведуть духовні бесіди з вимушеними переселенцями».

На завершення протоієрей Михайл Волошук нагадав слова Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа про основне завдання Церкви і православно-го люду — молитися за те, щоб не лилася людська кров і щоб настав довгоочікуваний мир.

Літургія в кафедральному соборі в неділю Хрестопоклонну

✠ У третю неділю Великого посту Православна Церква святкує Хрестопоклоніння. В неділю третю Великого посту, 15 березня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив служіння Божественної літургії в Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави.

Високопреосвященнішому Владиці співслужили клірики кафедрального собору.

Проповідь після Євангелія сказав ключар собору протоієрей Миколай Довганич. Слово пастиря було присвячено Хресту Господньому, дивлячись на який, християни повинні з терпінням нести свої невеликі хрести, наслідуючи Спасителя, Який єдиний може бути для нас прикладом у житті.

Відбулися збори благочинних та міського духовенства єпархії

✠ Під головуванням Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа у Духовно-просвітницькому центрі Полтавської єпархії 16 березня відбулися збори благочинних та духовенства міста Полтави.

Учасники зборів обговорили актуальні питання життя єпархії, зокрема щодо активізації соціальної діяльності на приходах. Збори почалися і закінчилися спільною молитвою.

Зустріч з представниками громадської організації «Небайдужі жінки Донбасу»

✠ Представниці громадської організації «Небайдужі жінки Донбасу» звернулись до Свято-Макаріївського кафедрального собору в пошуках допомоги для тих, хто у зоні бойових дій на Донбасі втратив рідні домівки й опинився у скрутній ситуації.

Дізнавшись про це, їх запросив на аудієнцію Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип. Під час зустрічі 16 березня в управлінні Полтавської єпархії Владика попросив небайдужих активісток, аби вони, дізнавшись про потреби конкретних сімей, що вимушено переселились зі сходу України, надали інформацію в управління Полтавської єпархії. При цьому Владика зазначив, що Церква намагається не залишати людей наодинці зі своєю бідю.

Єпархіальна хроніка

5 березня, з благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського та з ініціативи адміністрації Полтавського гірничо-збагачувального комбінату, студенти та викладачі Полтавської Місіонерської Духовної семінарії разом з вихованцями Духовно-просвітницького центру Свято-Миколаївського собору в місті Комсомольську підготували концерт для сімей трудового колективу комбінату, які чекають близьких, що беруть участь у бойових діях на сході України.

Вечір розпочався спільною молитвою «Царю Небесний», а на завершення хор студентів семінарії виконав духовний гімн України «Боже Великий Єдиний». Усі молили Бога про дарування довгожданого миру багатостраждальній Батьківщині.

Після цього директор Духовно-просвітницького центру Свято-Миколаївського собору ієрей Георгій Коваленко виголосив многоліття, а хор виконав «Многая літа».

12 березня у Нових Санжарах ховали загиблого військовослужбовця Олександра Мокляка. Він загинув на бранному полі поблизу Дебальцевого, не досявши і 30-річного віку. Самовідданий, чесний і люблячий чоловік і батько шестирічного сина, якому не судилося побачити його дорослим...

Чин погребіння звершив благочинний Новосанжарського благочиння протоієрей Ярослав Михайлик у співслужінні протоієрея Олексія Палінчака та протоієрея Василя Антоня.

Провести загиблого в останню путь прийшло чимало людей.

Згадували не без сліз його сирітське дитинство, бо ж рано померли і його батьки, висловлювали глибоке співчуття рідним. Після відспівування поховали Олександра на місцевому кладовищі біля батьків.

21 березня, в четверту суботу Великого посту, батьківську, в усіх храмах Полтавської єпархії звершено заупокійні богослужіння. За відprawою поминали й загиблих 16 березня в дорожній аварії на автотрасі Київ-Харків поблизу селища Чутото.

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип від себе особисто та від духовенства і вірних Полтавської єпархії Української Православної Церкви висловив щире співчуття рідним та близьким загиблих.

Під час Великого посту сестри та духовенство Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря звершують посилену молитву за мир в Україні.

Щосуботи о 7-й годині ранку в обителі відправляють молебний спів. У проханнях, які виголошуються, черниці, священники та миряни просять Господа, щоб Він примножив любов у запеклих людських серцях, поновив братолубство серед нашого народу, благословив нашу землю миром та процвітанням, а Євангельське та Апостольське читання нагадують нам про головну заповідь Христа-Спасителя — любов до ближнього. Наприкінці молебню священники укліно читають молитву, в якій благують Господа пом'янути наш христолубивий народ, який з часів дніпровського хрещення служив Йому вірою і правдою,

явив велику кількість святих, та щоб їхніми молитвами Господь прихилив Свою Божественну милість на нашу землю і дарував мир.

Також по завершенні п'ятничного вечірнього богослужіння, виконуючи благословення Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Онуфрія, сестри монастиря разом з прихожанами обителі читають 12 молитов «Отче наш» і 12 «Богородице Діво, радуйся» з земними поклонами, сподіваючись, що Господь прийме цей молитовний подвиг.

Черниці вірять, що чим більше людей будуть благати Господа про дарування миру Україні, тим швидше ця молитва буде почута Богом. Тому обитель запрошує всіх бажаючих взяти участь у цій молитві.

Візит Спеціальної Моніторингової Місії ОБСЄ в Україні

Співпраця Церкви і місцевої влади та громадських організацій у вирішенні гострих проблем, що постали перед сучасним суспільством, стали темою тривалої бесіди спостерігачів Харківського офісу Спеціальної Моніторингової Місії в Україні Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) Мікаеля Раівіо і Віктора Ліхачова з Високопреосвященнішим митрополитом Полтавським і Миргородським Филипом 16 березня.

— Я щиро вдячний, Ваше Високопреосвященство, за те, що Ви знайшли час для аудієнції з нами. Адже у нас не так уже й багато зустрічей з високими духовними особами, — з такими словами звернувся на початку розмови спостерігач від Спеціальної Моніторингової Місії ОБСЄ в Україні — Харків Офіс Мікаель Раівіо до Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа. Далі він зазначив, що метою їхнього візиту є спостереження за розвитком конфлікту на Донбасі. У Полтаві вони вже не вперше.

Віктор Ліхачов:

— Передусім нас цікавить спілкування та взаєморозуміння активістів, представників офіційних структур, як-от: голів облдержадміністрацій та райдержадміністрацій, судових інстанцій, різних релігійних конфесій, а також верств населення. Ця інформація у вигляді звітів буде направлена в ОБСЄ, а звіди до столиць 57 держав світу, з якими узгоджена наша Місія за мандатом. І значення Церкви у цьому важко переоцінити. Що Ви на це скажете?

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Дякую за візит! Він надзвичайно приємний для нас. Стосовно Української Православної Церкви... Маємо у Полтавській області дві єпархії — Полтавську і Миргородську та Кременчуцьку і Лубенську. Це близько 450 приходів. І це найбільша релігійна конфесія на Полтавщині.

Українська Православна Церква від Святішого Патріарха Алексія II отримала Томас про незалежність, що означає самостійне вирішення всіх правових, кадрових, фінансових та соціальних питань.

З самого початку конфлікту на сході України наша Церква зайняла патріотичну позицію: ми молимося за єдність та незалежність України без втрати будь-яких територій, за повернення живими і неушкодженими із зони бойових дій наших воїнів. Молимося до Бога за те, щоб дав нам сили донести свою позицію до всього українського народу.

Окрім молитви, наша участь полягає ще й у тому, що ми здійснюємо багато благодійної допомоги: медикаментами, продуктами, одягом — усім, хто цього потребує на сході України. У багатьох храмах стараємось нагодувати людей. Обліку наданої допомоги ми не ведемо.

Тому ніяких статистичних даних, звісно, про це не маємо. Адже все, що здійснюють священники для блага нужденних, не потребує ніякого оприлюднення, тим більше голосного піару.

Мікаель Раівіо:

— З якими труднощами при цьому ви зустрічаєтесь?

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Без них не буває. Особливо коли живемо у такий важкий для нашої країни час. Переважна більшість православного люду відвідує наші церкви. І дуже прикро, що деякі представники офіційної влади на місцях при цьому втручаються у церковні питання і намагаються тиснути на підпорядковані їм структури з метою вибору тієї чи іншої конфесії. Це надзвичайно небезпечний і тривожний симптом. Він сприяє дестабілізації суспільства. Адже Українську Православну Церкву в Полтавській області представляють близько 70 відсотків віруючих. Це незаперечний факт. Церква має право голосу, і вона є сильною. Тому розкачування човна дуже небезпечно. Треба піклуватись про відродження економіки та вирішення нагальних економічних і соціальних проблем, а не займатись пошуками ворогів країни там, де їх немає і не може бути апіорі.

Мікаель Раівіо:

— Яку позицію у цьому важливому питанні займає центральна влада?

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Мені важко судити. Після смерті Блаженнішого Володимира був обраний новий Глава Української Православної Церкви Блаженніший Митрополит Онуфрій. І якщо Митрополит Володимир був публічною особою, дуже багато їздив і часто зустрічався з міністрами, депутатами, представниками влади і різних верств населення, то Блаженніший Онуфрій — інший. Він переконаний у тому, що головне покликання Церкви — це молитва. І тому треба молитися у храмах і допомагати нужденним. Політика ж — не церковна сфера.

Тож про позицію центральної влади не беру на себе сміливість судити. Тим більше що особисто я не знайомий з Президентом України Петром Порошенком. Знаю тільки, що він позиціонує себе як прихожанин нашої канонічної Церкви.

Мікаель Раівіо:

— Чи можливий діалог із Київським патріархатом?

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Діалог неможливо вести лише з мертвими. Україна потребує єдиної Церкви. Але з'єднання двох церков в одну — питання надзвичайно складне з канонічної точки зору. Ми стверджуємо, що в Україні вже є Українська Православна Церква, а Київський патріархат не погоджується. Він розглядає об'єднання абсолютно всіх православних церков, які тільки існують в Україні, під омофором Київського патріархату. Це шлях у нікуди. Ми ж хочемо жити в єдності зі Вселенським Православ'ям.

Віктор Ліхачов:

— Діяльність Місії ОБСЄ підлягала критиці. Зокрема ця кампанія вмотивована політичними факторами. Можливо, ОБСЄ має шанс удосконалити свою Місію? Просимо викласти Ваше бачення її діяльності в Україні.

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Мені здається, що будь-яка діяльність, яка здатна усунути ворожнечу сторін і сприяти їх примиренню, а також налагодити контакт між людьми, повинна заслуговувати підтримки. Адже ОБСЄ стоїть над суспільними процесами. Тому суспільству потрібно робити висновки з її моніторингу і використовувати цю інформацію для стабілізації у країні. Що ж стосується нас, то ми вам вдячні за об'єктивність. І ви тепер маєте можливість також робити подальші свої висновки.

Мікаель Раівіо:

— Ви праві. ОБСЄ не втручається безпосередньо в політику, і нам дуже важливо було почути як Вашу, так і іншу думку, аби отримати повну картину того, ким представлене суспільство в Україні, зокрема в Полтавській області, щоб сприяти дестабілізації конфлікту в Україні.

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— У нас спокійні рівні стосунки з римо-католиками. Дуже добрі відносини з єврейською громадою, мусульманами та іншими.

Віктор Ліхачов:

— Чи спілкуєтесь ви з переселенцями і чим допомагаєте їм?

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Так, у кожному приході живуть переселенці з Донбасу та Криму, і релігійні громади надають необхідну допомогу. Священники постійно бувають у шпиталях, відвідують поранених, аби полегшити воїнам душевні та фізичні страждання. Серед них — настоятель Свято-Вознесенського храму селища Котельви протоієрей Миколай Ковальов, який здійснив уже не одну поїздку за кермом власного авто в зону бойових дій на Донбасі. Туди він відвозить продукти, одяг та не один день знаходиться разом з воїнами на позиціях, аби вони відчували підтримку і слухали Слово Боже. І це непоодинокі випадки. Нещодавно з робочою поїздкою відвідав Дебальцеве секретар Полтавської єпархії Української Православної Церкви протоієрей Михайл Волощук. Просто Церква не вважає за потрібне вести якусь статистику наданої допомоги. Адже втішати нужденних — це її природа, тож вона не потребує за те винагороди.

Віктор Ліхачов:

— Якщо дозволите, Владико, коротко мої особисті враження. В ОБСЄ я — представник Росії, в минулому дипломат. Шість років працював радником Посла Росії в Україні. На той час цю посаду обіймав Віктор Черномірді. Тепер ситуація різко змінилася. Але я звернув увагу на те, що коли все тільки збурювалося між нашими країнами, Предстоятель Української Православної Церкви Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Онуфрій возвеличив свій голос і звернувся до Президента Росії Володимира Путіна. Це мало дуже велике значення. І про це необхідно пам'ятати!

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Дякую за бесіду. Коли ви плануєте наступний візит до Полтави?

Мікаель Раівіо:

— Сподіваємось, на середину квітня. Будемо раді знову зустрітись з Вами.

Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип:

— Якщо наші зустрічі стануть одним із дієвих засобів для припинення кровопролиття на Донбасі, то ми будемо дякувати Богу!

Записала Світлана Польщикова.

Єпархіальна хроніка

20 березня в селі Ковалівка Полтавського району відспівали загиблого військовослужбовця Михайла Шаблю. Під склепіння Свято-Миколаївського храму тужно підносився спів хору духовенства Полтавського Свято-Макаріївського собору під управлінням диякона Димитрія Литвиненка. І у невимовній скорботі молитовно схилюсь голови прихожан, односельців 29-річного Михайла, який загинув на полі бою у Донбасі...

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, чин погребіння загиблого воїна звершили благочинний другого Полтавського благочиння протоієрей Олександр

Антонюк, настоятель Свято-Миколаївського храму села Ковалівка протоієрей Василій Іжик, протоієрей Миколай Мовчан, протодиякон Олександр Дубовий.

Про коротке, як спалах блискавки, життя військовослужбовця, доброго християнина, у прощальному слові розповів протоієрей Олександр Антонюк. Він і вимовив розрішительну молитву над полеглим у бою.

Все село разом зі священиками, бойовими побратимами загиблого та представниками місцевої влади проводжали Михайла Шаблю в останню путь.

Поховали його на місцевому кладовищі.

Подвижницьке відрядження

Настоятель Свято-Вознесенського храму селища Котельви протоієрей Миколай Ковальов, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, їде вже у шістнадцяте відрядження в зону бойових дій на Донбасі. І хоч поїздка буде ще тривалішою за попередні, десятиденні, і також сповненою всіляких труднощів та переживань, сам священник аж ніяк не вважає її подвижницькою.

Говорить, що у часи важких випробувань для українського народу в дорогу кличе почуття обов'язку духовного пастиря та величезної відповідальності пе-

ред тими, хто потребує не тільки матеріальної допомоги, а насамперед полегшення душевних, духовних та фізичних страждань.

На бойових позиціях його чекають зранені тілом і душею військовослужбовці, яких він уже називає рідними. На власному авто багато разів сам возив для них бронезилети, тепловізори, медикаменти та продукти. І хоч тепер бійці вже всім тим майже забезпечені, Слова Божого потребують вони постійно. От і поспішає священник із ризиком для власного життя до зболілих душею бійців. Ночує разом з ними на позиціях і лікує душевні рани...

Адже запитань до отця Миколая у хлопців багато: «Якщо Господь милостивий, то чому Він тоді попускає такі страждання? Загибель людей? Війну?»

Протоієрей Миколай Ковальов, сам у минулому військовий, добре їх розуміє.

І вони через священника вслухаються у Слово Боже. У ньому — Істина. І відповідь на запитання: не Господь спричиняє війни, а гріховний стан людської душі. Той, хто розв'язує війни, не думає про Бога.

А ключ до миру — любов. Її людина повинна шукати в своєму серці...

Світлана Польщикова.

Хрест Христа Спасителя

Закінчення. Початок в №2.

Іудеї намагалися всіляко прискорити виконання вироку: адже суд у Пілата, як говорить євангеліст Іоанн Богослов, закінчився о шостій годині дня за тодішньою системою відліку часу, тобто опівдні, а в суботу, наступного дня, котрий починався за іудейською традицією з вечора п'ятниці, була Пасха, і це свято не повинні були оскверняти тіла розп'ятих на хрестах. Господа розп'яли неподалік від преторії Пілата, на місці, що називалося Голгофа, там, де зазвичай карали злочинців. Над головою Христа Пілат наказав помістити напис «Ісус Назорей Цар Іудейський» з метою зайвий раз вразити національну гордість іудеїв, котрі змусили його винести несправедливий вирок всупереч його бажанню. З євангельського тексту видно, що цієї мети він досяг: для іудеїв цей напис був образливим, і первосвященники просили Пілата: «не пиши: Цар Іудейський, а що Він казав: Я Цар Іудейський». Пілат же відповів: «що я написав, те написав» (Ін. 19:21–22).

Ідучи повз Голгофу, перехожі насміхалися з розп'ятого Господа, пропонуючи Йому врятувати Себе Самого від страждань і зійти з хреста, якщо Він справді Божий Син. Так само злословив Христа один із двох розбійників, розп'ятих обабіч Нього. Звісно ж, Син Божий міг зійти з хреста, і, якби на те була Його воля, з'явилися б дванадцять легіонів ангелів, котрі не дозволили б схопити Його (Мф. 26:53). Але ще в Гефсиманському саду Він сказав: «невже Мені не пити чаші, котру дав Мені Отець?» (Ін. 18:11). Щоб полегшити муки, воїни давали Христу спеціальну суміш, котра мала б затьмарити розум. Євангеліст Марк говорить, що це було вино зі смироною, а євангеліст Матфей говорить про оцет, змішаний із жовчю. Друга версія узгоджується з пророчими словами псалма: «дали

Мені в їжу жовч, і у спразі Моїй напоїли Мене оцтом» (Пс. 68:22). Але Господь відмовився у такий спосіб полегшувати Свою смерть. Він для того зійшов на землю, щоб постраждати на хресті і через Свою смерть дарувати вічне життя людям, що втратили його через гріхопадіння.

Людина була створена для вічного життя і блаженства в єдності з Богом. Ні смерть, ні будь-які страждання не повинні були затьмарювати цієї радості. Але піддавшись диявольській спокусі, людина почала жити всупереч волі свого Творця і тим самим віддалила себе від Бога, Джерела вічного життя та блаженства. Внаслідок цього спотворилася сама людська природа, вона стала тлінною, смертною та вразливою, люди стали страждати, їхню волю скував гріх, над ними запанував диявол. Спаситель став людиною і у Своему людському естві сприйняв і подолав наслідки гріхопадіння. Він відчував втому та голод, боровся зі спокусами диявола в пустелі, намагаючись підкорити Свою людську волю волі Божественній. Кульмінацію цієї внутрішньої боротьби ми бачимо у Гефсиманській молитві: «Отче Мій! Якщо можливо, хай мине Мене чаша ця; втім не як Я хочу, а як Ти» (Мф. 26:39). Будучи безгрішним, Христос відчув на хресті страждання за гріхи всього людства. Його людська природа нерозлучно перебувала в іпостасній єдності з природою Божественною, проте на хресті Господь незбагненним чином пережив увесь жах віддалення від Бога: у передсмертні хвилини з Його уст вирвався стогін: «Боже Мій, Боже Мій! Для чого Ти Мене покинув?» (Мф. 27:46). І о дев'ятій годині дня за тодішнім відліком часу, що відповідає нашій третій годині пополудні, Господь помер. Останнім Його словом було «Звершилось!» (Ін. 19:30), тобто Він Сам засвідчив, що через Його смерть завершилося спасіння роду людського.

Наближався вечір, тобто початок Пасхи, й іудеї для того, щоб не оскверняти свята, просили в Пілата, щоб розп'ятих перебили гомілки і цим самим прискорили їхню смерть: на перебиті ноги розп'яті не могли спиратися, а отже, не могли піднімати тіло вгору, щоб дихати. Воїни перебили гомілки двом розбійникам, а коли підійшли до Христа, побачили, що Він уже помер і в цьому немає потреби. Євангеліст Іоанн Богослов відзначає, що так збулося пророцтво про те, що кістки Його не будуть зламані (Ін. 19:36). Цим пророцтвом була постанова про Пасху Старого Завіту, яку Господь дав Ізраїлю під час виходу з Єгипту (Вих. 12:43–49). Під час святкування мали їсти пасхального агня, що символізував собою Христа, Котрий добровільно віддав Себе в жертву за нас і Тіла та Крові Котрого ми причащаємося на Літургії. Кістки цього агня не можна було ламати, і ця деталь пасхального обряду протягом усього Старого Завіту вказувала на обставини майбутньої смерті Спасителя. Щоб переконатися, що Ісус із Назарета справді помер, воїн ударив Його списом у ребра, і з рани одразу ж потекли кров та вода. Іоанн Богослов спеціально наголошує на тому, що він на власні очі бачив це. Це був доказ того, що Господь справді помер: удар списа розірвав навколосерцеву сумку, в якій зібралася лімфа. Саме так відбувалося при смерті розп'ятих, котрі помирили, повільно задихаючись. Іоанн Богослов звертає увагу на цю деталь, щоб показати: Спаситель помер не від удару списом, а раніше.

Так завершилися страждання Господа на хресті. Через них для нас відновилася єдність із Богом. Зруйнувалася та стіна, яка стояла між людиною та Творцем, ми стали синами Божими по благодаті і можемо звертатися до Бога «Отче», знаючи, що Він з любов'ю слухає нас. Вічна смерть, на яку ми були

приречені, була попраана смертю Господа на хресті, а Його Воскресіння дарувало нам життя вічне. Разом із апостолом Павлом ми радісно питаємо: «Де твоє, смерте, жало?» (1 Кор. 15:56). Смерть віднині для нас не загибель, а перехід від тимчасового життя до вічного. Врата Царства Небесного тепер відкриті для нас, і нам залишається лиш увійти. Господь говорить: «Якщо хто хоче йти за Мною, хай зречеться самого себе і візьме хрест свій і йде за Мною» (Мф. 16:24). Як розуміти ці слова? Який хрест закликає Господь нас нести?

Господь у буквальному значенні ніс на Голгофу Свій хрест, тобто знаряддя кари у вигляді стовпа з перекладиною. У переносному значенні Хрест Господа — це та Жертва, яку Він приніс, ті муки та смерть, які Він витерпів, будучи розп'ятий на дерев'яному хресті заради спасіння світу. Цей Хрест настільки важкий, що ніхто з людей не зміг би понести його: ніхто не в змозі повторити великий хрестний подвиг Христа Спасителя. Однак кожен із нас може нести свій, значно менший і легший, хрест, ідучи вслід за Христом. Це хрест самопожертви, хрест самовідданої любові. Шлях, по якому ми маємо нести цей хрест, — боротьба зі злом, постійна праця над собою, сумлінне виконання своїх обов'язків, справи любові та милосердя. На цьому хресті нам доведеться терпіти розчарування, напасти, скорботу, утиски, хвороби, нерозуміння та жорстокість з боку ближніх... Кожному дається свій хрест, відповідно до його сил та здібностей.

Але перш ніж нести цей хрест, необхідно зректися самого себе. Зректися себе — означає відмовитися від власної гордині та егоїзму заради Бога та ближнього, відмовитися від своєї гріховної волі задля того, щоб виконувати волю Божу. Таке самозречення апостол Павел називає розп'яттям із Христом: «Я розп'явся із Христом, і вже не я живу, а живе в мені Христос» (Гал. 3:27). Він був одним із кращих знавців старозавітного закону, палким ревнителем його і нещадним мучителем християн. Однак, розп'явшись із Господом, він став палким проповідником Христа, відмовився від обрядової праведності закону, надіючись на спасіння по благодаті через віру в Ісуса Христа. Безліч подвижників, розпинаючись із Христом, зрікалися багатства та слави цього світу, відмовляючись тим самим від своїх гріховних прагнень, заради Бога, і вже в цьому житті для них починалося Царство Небесне як блаженство єдності з Господом і пізнання Його.

Взявши свій хрест, ми повинні йти за Христом не озираючись. Не можна зупинятися на цьому шляху, не можна припиняти рух уперед. Слід постійно підніматися «від сили в силу», переходити від перемоги над одним гріхом до боротьби з іншим, зростаючи в любові до Бога та людей. Якщо ж доведеться заради Бога чи ближнього пожертвувати власним життям, хай Господь допоможе нам до кінця виконати Свою заповідь любові, укріпивши наші сили силою Чесного і Животворящего Свого Хреста. Адже немає більшої за ту любов, як хто життя своє віддасть за друзів своїх (Ін. 15:13).

Священник Сергій Антонюк.

Памяти святителя Илариона (Юшенова)

Окончание. Начало в №2.

Речи и проповеди Епископа Илариона. Епископ Иларион и низшее женское образование в Полтавской губернии. Заботы Епископа Илариона о Шведской могиле. Епископ Иларион как инициатор и организатор общественно-религиозных учреждений в Епархии. Веротерпимость Епископа Илариона. Отношение Епископа Илариона к молодежи и детям. Кончина Епископа Илариона.

Свои речи Епископ Иларион давал в газету беспрепятственно, и я печатал их с готовностью.

Писал речи Епископ Иларион далеко не всегда. Чаше он свои «слова» и «речи» импровизировал — необыкновенно красиво и красноречиво. Оратор Епископ Иларион был прирожденный, настоящий художник слова — и слушать его импровизации мне лично да и другим доставляло великое наслаждение.

Опершись обеими руками на посох, медленно, спокойно, с глубоким внутренним чувством произносил свои речи Владыка Иларион, например, в соборе — среди благоговейной тишины и при напряженном внимании молящихся. Образы, сравнения в речах Епископа Илариона обнаруживали в нем истинного художника, талантливого проповедника и тонкого психолога.

Взволнованные, растроганные до глубины души, а не редко и потрясенные расходились слушатели после речей Владыки Илариона — достоинство которых еще заключалось и в том, что они были обыкновенно не длинные; в них не было многоречивости, водянистости, они были сжаты и полны силы.

Я, например, помню, какое сильное впечатление произвела импровизация Епископа Илариона перед молебствием по случаю избавления тогда Наследника Цесаревича Николая Александровича от смертельной опасности в Японии, в Оту; или другая речь — перед панихидой по скончавшемся Императоре Александре III.

Писал Владыка, как я сказал, свои речи редко и при том тоже не длинные, — но писал, со стороны «почерка», прямо таки ужасно — это были какие-то остроугольники, нечто в роде клинообразных надписей или каких-то стенографических знаков, а не слова русского алфавита, — писались речи при том на клочках бумаги, очевидно, первых попавшихся под руку, имели массу поправок и помарок, — словом, набирать и читать корректуру епископских писаний было делом далеко не легким.

Это знал и сам Преосвященный — и когда я, бывало, услышу, что Владыка

где-нибудь произнес прекрасную речь, и являюсь к нему с просьбой дать ее для газеты, Владыка всегда смущался по поводу своей каллиграфии. Я же говорил, что это ничего, важно содержание речей и еще то, что они не длинные, как, например, речи Харьковского архиепископа Амвросия.

— Что вы, — сказал как-то мне на это Епископ Иларион, — архиепископ Амвросий — светильник, разве я могу с ним равняться!

Во всяком случае, Владыка свои писания давал всегда, когда я просил — часто прямо в церкви, после Богослужения.

На молебствии, по случаю коронавания Императора Николая Александровича, Епископ Иларион произнес очень красивую речь — и тут же я попросил рукопись и передал ее в типографию, с тем, чтобы для корректуры оттиск принесли мне в губернаторский дом, где, как я сказал выше, по случаю коронавания был парадный обед. К вечеру этого дня я предполагал выпустить телеграммы и прибавить описание празднования в Полтаве и речь Епископа на молебствии.

Когда встали из-за столов, после обеда, оттиск действительно мне принесли, о чем я сказал Владыке Илариону. Мы, вдвоем, отправились в кабинет губернатора и здесь устроили «считку» и исправили корректуру.

Помню, в одном месте в рукописи было написано — и так и набрано — о том, между прочим, что вот сегодня помазаны миром руки Государя, дабы они крепко держали меч на страх врагам. Я сказал Преосвященному, что, по моему, было бы лучше изменить это место — не на страх врагам, а «на защиту от врагов». Владыка подумал — и согласился.

И вообще он отличался уступчивостью, терпимостью и уважением к чужим мнениям. Но в то же время и настойчивостью в преследовании своих целей.

— Для других просить не стыдно, — как-то сказал он мне убежденно, передавая о том, что вновь и вновь он будет просить Полтавское земство о продлении ассигнования в 3000 рублей на церковно-приходские женские школы.

И действительно — к каждому земскому собранию присылал свои об этом просьбы, которые и удовлетворялись земством, не смотря на постоянную и настойчивую оппозицию такому ассигнованию со стороны двух гласных — Маськова и Борсукова.

Епископ Иларион является для Полтавской губернии инициатором и неутомимым работником в деле насаждения низшего женского образования, — за что собственно и был удостоен бриллиантового креста на клобук.

Одной из важнейших заслуг Епископа Илариона останется его забота о Шведской могиле. Именно его мыслям и хлопотам этот памятник обязан настоящим своим видом и значением.

До Епископа Илариона здесь, можно сказать, был пустырь. Могила, церковь и одна-две хижины. Епископу Илариону, помимо всего прочего, полюбились это место, как дачное, и здесь он проводил более или менее продолжительное время летом, построил себе небольшое помещение — а в заключение на месте Полтавской победы образовалось то великолепие, какое теперь мы видим. Историческое место стало достойным этого названия — и повторяю, обязано этим прежде всего Епископу Илариону.

Ему же обязан своим грандиозным расширением и процветанием Козельщинский монастырь, который Епископ Иларион очень любил, заботился о нем, часто посещал и всячески содействовал его благополучию.

Точно также и кафедральный собор в Полтаве и Крестовая церковь в архиерейском доме — расширением, обновлением и украшениями всецело обязаны Владыке Илариону.

Да я бы скоро не закончил, если бы стал перечислять все те общественно-благотворительные, религиозные, научные и иные учреждения, Общества и организации, которые возникли в Полтавской губернии по инициативе, заботами и личной работе Епископа Илариона. Достаточно указать главнейшие, как Палестинское Общество, Свято-Макарьевское братство, училище слепых девочек, множество приходских братств, разросшихся до огромного числа в епархии, — и прочее.

При этом интересно отметить одну чрезвычайно симпатичную черту Владыки Илариона — это его, так сказать, веротерпимость, уважение к чужим верованиям. Подготавливая осуществление какого-нибудь общественного начинания, Епископ Иларион привлекал и призывал принять участие и содействовать ему в хлопотах и заботах решительно всех, без различия национальностей, вероисповедания, сословия, общественного и иного положения. И потому, на подготовительных организационных собраниях, обыкновенно в архиерейских покоях, среди собравшихся можно было видеть, кроме православных, и евреев, католиков, лютеран, — не говоря уже о том, что рядом с генеральским мундиром и шелковой рясой часто сидела рабочая поддевка, пиджак и скромная ряса деревенского диакона. Всех Владыка встречал самолично, с одинаковым приветом и благодушием.

Помню, кажется, на организационном собрании для устройства училища слепых девочек, такую сцену. Собрание было особенно многолюдно. Когда оно окончилось и собравшиеся стали медленно расходиться, я в толпе заметил и нашего достопочтенного раввина А. Х. Глейзера. Думаю — а проследжу-ка я со стороны, как еврей раввин будет прощаться с православным архиереем. А вышло очень просто и естественно. Раввин приблизился к приветливо улыбающемуся Епископу Илариону, не перестававшему перебирать четки, — и они как-то разом отвесили друг другу по глубокому поклону. Епископ Иларион сказал раввину Глейзеру несколько благодарственных слов за участие и сочувствие делу, которое должно быть «близко и дорого всем». Раввин благодарил Епископа за инициативу и, отвесив еще поклон, пошел к выходу, — Епископ Иларион проводил его новым поклоном.

В обществе, в гостиной, Епископ Иларион держал себя необыкновенно просто и очень любил компанию молодежи, которую предпочитал обществу даже генералов.

Мне не раз приходилось встречать Епископа Илариона в доме помещицы Ельяшевич, в селе Малых Будищах, вблизи Шведской могилы — прихожанки моего отца. На званные обеды г-жа Ельяшевич, между прочим, приглашала и генералов, хотя и отставных, все же почетных, например бывшего директора кадетского корпуса Кругликова, генерала Чудкова и других, — и усаживала их за столом рядом с архиереем. Подальше располагалась молодежь, вместе с семейством г-жи Ельяшевич — дочерьми, сыновьями-офицерами — очень милыми и симпатичными.

И бывало Епископ Иларион, за весь обед, едва перекинется словом с ближайшими соседями — генералами, и в то же время, через стол в продолжение всего обеда, ведет оживленную беседу с молодыми людьми.

Черта эта в Епископе Иларионе всем необыкновенно нравилась — и молодежь всегда льнула к нему и окружала тесным кольцом, где только встречала.

И пошутить благостный архипастырь был далеко не прочь.

Не помню, по какому случаю, в Крестовой церкви архиерейского дома было торжественное архиерейское служение,

— после которого назначено было собрание в епископских покоях.

Густая толпа запрудила всю площадку от дверей церкви до самой залы. Епископ Иларион, сопровождаемый протодиаконом Гайдамакиным и сонмом духовенства, в голубой мантии и с посохом, медленно подвигался из церкви, после литургии, — благословляя народ. На площадке, перед входом в храм, в толпе, прислонившись к решетке, стоял чиновник особых поручений при губернаторе Ханьков, известный чуть не всей Полтаве, симпатичнейший юноша, и рядом с ним прехорошенькая Н-на, девица, с розовыми щечками — оба хорошие знакомые Епископа Илариона. Владыка, дойдя до Ханькова и Н-ной, словно залюбовался юной прекрасной парочкой, стоявшей перед ним со сложенными на крест ладонями, в ожидании благословения.

— Может быть, вместе благословить, — предложил он.

И Ханьков, и Н-на густо покраснели, — а Владыка, осенив их одним крестом, положил свою руку так, что она захватывала руки и Ханькова и Н-ной, и прикладываясь к ней, они неминуемо должны были коснуться друг друга щеками или стукнуться головами...

Епископ Иларион пошел затем далее, благословляя народ и благодушно улыбаясь.

Я не говорю об учащих в духовно-учебных заведениях и народных школах и вообще о детях, — которых так любил Владыка и которые платили ему тою же монетою.

Среди детей Епископ чувствовал себя словно помолодевшим, а дети положительно забывали, что перед ними архиерей, и видели в нем только доброго, бесконечно снисходительного и любящего отца.

Посещения Епископом Иларионом учебных заведений, церквей и разных подведомственных ему учреждений совершенно лишены были характера нашествия, сопровождаемого страхом и трепетом, бестолковой суетливостью и тревожными ожиданиями.

Говорят, например, что семинаристы молили Бога, чтобы Епископ Иларион присутствовал на экзаменах, так как это была верная гарантия успешных ответов и хороших отметок. Одно присутствие Владыки, затем его манеры — все действовало необыкновенно ободряюще и успокаивающе на отвечающих, а уж щедрее Епископа Илариона никто не ставил баллов — по его оценке все отвечали на пять и редко кто, в самом худшем случае, срезывался на четверку.

После всего здесь сказанного станет понятным то, что кончина Епископа Илариона, в январе 1904 года, явилась крупным печальным событием для епархии — и в частности для пишущего эти строки.

Похоронили почившего с необычайной торжественностью; приезжал архиепископ Харьковский Арсений, прибыло множество духовенства; кроме народа, участвовали духовно-учебные заведения и церковно-приходские школы.

Среди речей, произнесенных на похоронах, выделялась и по содержанию, и по форме речь бывшего тогда ректором Полтавской семинарии архимандрита Гавриила, произнесенная с подъемом и глубоким чувством. Речь произвела впечатление на слушателей и о ней долго и много потом говорили.

Похоронили Епископа Илариона в кафедральном соборе, для которого он так много сделал. Место, где похоронен Епископ Иларион, можно найти по надписи, с правой стороны от входа в собор, у средней стены.

Дмитрий Иваненко.

«Записки и воспоминания. 1888–1908 гг.».

Материал печатается с сохранением правописания того времени.

В Пасхальний період, 12 мая, в Полтаве состоится чин прославления епископа Полтавского Илариона (Юшенова) в лике святителей. Решение о канонизации принято Священным Синодом Украинской Православной Церкви. Предлагаем читателям одну из всегда блестящих проповедей Преосвященного Владыки

Поучение, сказанное Его Преосвященством, Епископом Полтавским Иларионом, в пяток четвертой седмицы великого поста, 21 марта 1897 года, в Полтавском кафедральном соборе

Сегодня четвертая и последняя пасхия. Благодарение Богу, пришлось мне и ныне совершить этот церковно-богослужебный обряд и еще раз в этот пост привести вам на память крестные страдания Господа нашего Иисуса Христа. Каждый раз, когда мы слушаем повествование о крестных страданиях Иисуса Христа, душа наша умиляется, чувствуется сознание виновности, слышится из глубины души вздох сожаления и раскаяния, видна иногда и слеза. Иначе и быть не может. Если при зрелище страданий Христа многие из врагов Его и распинателей почувствовали сожаление к Страдальцу: «биюще перси своя возвращахуся» (Лк. 23, 48), то могут ли сердца не врагов, а чтителей, не распинателей, а последователей не проникаться глубоким сокрушением о грехах, бывших виною крестных страданий Его.

Нам ли, последователям, не чувствовать этого всею душою и не проникнуться искренним желанием не огорчать Его греховными делами. Но горе нам с нашим окаянством!.. Все это бывает непродолжительно. Всякий раз, когда мы слушаем повествование о страданиях Иисуса Христа, душа наша исполняется самыми святыми чувствованиями, намерениями и желаниями, но это скоро проходит, скоро опять мы принимаемся за прежние грехи. Часто стоим мы во святом храме, благоговейно внимая Божественной службе, сокрушаемся о грехах наших, выходим из него с самыми лучшими пожеланиями и намерениями, а посмотрите на другой день, и не узнать, что мы слушали Слово Божие и решились оставить худые дела. Как сохранить те святые впечатления, которые мы получаем, слушая повествование о страстях Господних? Как обратить их в дело?

Нужно, братие, не слушать только евангельское повествование, но живо всегда помнить оное и вспоминать ежедневно и ежечасно. Нужно взирать на Христа Спасителя, пострадавшего по нашей вине, не здесь только в храме, не в урочные только дни и часы, но всегда

и везде: в домах, при занятиях, во всех случаях и обстоятельствах жизни нашей, чтобы крест Христов везде, где бы мы ни были, предносился мысленному взору нашему, а в глубине души слышался постоянный живой голос: «ты искуплен кровию Христа, за тебя Он пострадал на кресте, взирай на Него, люби Его, служи Ему...»

Сколь многие из людей спаслись живою памятью о страданиях Спасителя; спаслись именно тем, что всегда предзрели Господа пред собою. Один из подвижников говорит: «Я во всю жизнь свою грешил и ничего доброго не сделал, но всегда имел пред собою Господа распятого, и это привлекло на меня благоволение Божие». Скольких людей удержал от преступлений взор на распятого Христа. Вот почему святой апостол более всего желал видеть в своих учениках только Иисуса распятого.

О если бы, братие, и мы с вами часто размышляли о Спасителе, как бы мы Его любили! Одна живая мысль, что Он все претерпел ради нашего спасения, должна сокрушить самое окаменелое сердце. О, если бы мы постоянно помнили об этом, то не убоялись бы никаких жертв ради Бога и своего спасения. Не был бы так труден для нас пост, продолжительное стояние в храме, надлежащее приготовление к таинству причащения; не чувствовали бы так обид, поношений и унижений, во время которых обыкновенно падаем и выражаем ропот, при мысли, что Господь какие претерпел за нас унижения и поругания. Но мы забываем это, потому все трудно нам для Христа, а трудно потому, что мало любим Его, а мало любим оттого, что мало помним, как Он возлюбил нас. Если бы мы помнили венчанную тернием главу, пронзенные гвоздями руки, мы не стали бы простирать рук своих к деланию неправды и хищению. Помня обогрешенное кровию лицо, омоченные желчию уста, прободенное копием ребро, поругания и насмешки, стали бы жить только для плоти? Нет! При воспоминании о страданиях Христа мы побоялись бы не только делать, но и желать худого. А если бы

и согрешили, то пали бы пред Христом с покаянною молитвою о прощении. Не нужны ли особые способы к тому, чтобы мы всегда помнили Христа и то, что Он претерпел за нас? Если же мысль наша рассеивается, пусть напоминают нам об этом предметы и действия, которые всегда при нас. Первый из таких видимых предметов — это крест, который каждый из нас носит на груди. Святая Церковь дала его нам при крещении как знак любви и залог сораспятия нашего со Христом и упования блаженного воскресения с Ним.

Приучитесь вспоминать, что Он — столп и утверждение Церкви, слава и похвала апостолов и мучеников, щит и оружие непобедимое на врагов. Во время несчастий коснись креста — он подаст тебе силы к благодушному перенесению их. В минуты соблазнов коснись креста, и он подаст силы устоять против искушений, ибо крест ведет ко спасению; на нем и для тебя надпись: «сим победишь».

Далее, видимое спасительное действие — крестное знамение. Дорогое это знамение — это знамение сынов Божиих, искупленных кровью Христовой. Оно освящает верующего так же, как и крест, и с давних пор служит отличием последователей Христа. Твори крестное знамение, говорит святой Кирилл Иерусалимский, когда принимаешь пищу или питье, когда стоишь или ходишь и беседуешь; не начинай никакого дела, не ознаменовав себя честным крестом. Вот самое легкое и самое спасительное действие. Кто творит оное с разумением, тот, при каждом движении руки, найдет основание вспоминать страдания Иисуса Христа. Касаясь чела, он вспомнит главу Христа, увенчанную тернием; касаясь плеч, вспомнит Его плечи, вданные на раны; касаясь груди, вспомнит прободенное копием Его ребро. Кто творит на себе благоговейно крестное знамение, тот имеет в нем силу к ограждению себя от всякого зла и к посрамлению диавола. Враг рода человеческого — диавол, зная силу крестного знамения, старается изглаждать или искажать

его на нас. Многие из христиан как будто стыдятся этого знамения и совершают оное небрежно. О если бы не постыдились таких людей Христос, когда придет во славе своей!

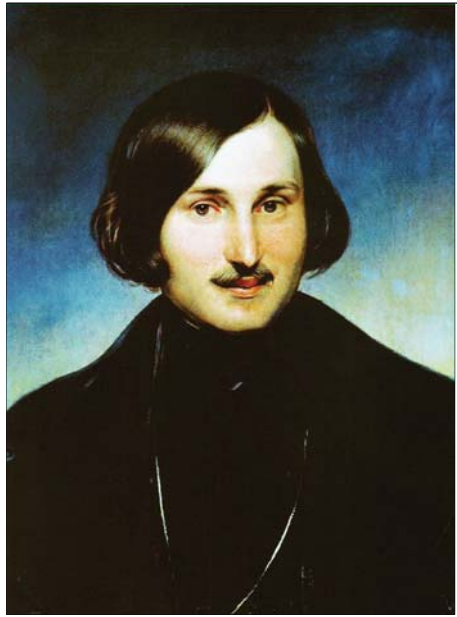
Третий видимый предмет — святое Евангелие. В этом драгоценном сокровище Иисус Христос, отходя на смерть, оставил нам, как отец детям, свой завет, свое божественное и спасительное учение. Где, как не здесь, можно найти столь ясное и подробное изображение страданий Христа и научиться постоянному памятованию оных? Многие ли из вас обращаются к этому завету? Во многих ли домах имеется эта священная книга? Воздерживаюсь от укоризны кого бы то ни было пред лицом Господа, а прошу всех позаботиться, чтобы в домах ваших эта священная книга была всегда пред очами вашими и ваших детей, чтобы грамотные дети ваши (теперь таких много) читали ее почаще, особенно в праздничные дни, а вы с благоговением слушали слово Божие и поучались, тогда ваша семья действительно будет домашнею церковью.

Вот те близкие нам предметы и действия, которые всегда могут напоминать нам Иисуса Христа и Его спасительные страдания.

Поступая так, мы достигнем с помощью Божией того, что в нашей душе вообразится Христос; мы воспламенимся николи же отпадающей любовью к Нему, стяжим сердце сокрушенно и смиренно, и тогда радостно встретим великий христианский праздник — Пасху и некогда явление Христа Спасителя во славе, с упованием, что Он сораспятым с Ним и соумершим скажет, как благоразумному разбойнику: «Днесь со Мною будеши в раи».

(Настоящее поучение, сказанное Его Преосвященством на вечернем богослужении, по прочтении Евангелия о страстях Господних, воспроизводится по памяти, сохраняет стилиевые обороты автора).

«Полтавские епархиальные ведомости», часть неофициальная, №10 от 1 апреля 1897 года.

Николай Гоголь: «...Будущее в наших руках, если мы постараемся сами быть в Божьих руках»

горячо любил. Из Нежина, где он в это время учился в Гимназии Высших наук, обращается к матери:

«Сей удар перенес с твердостью истинного христианина... Благословляю тебя священная вера! В тебе только я нахожу источник утешения и утоления своей горести!.. Прибегните так, как я прибегнул, к Всемогущему».

Гоголь очень рано познал вкус славы и всеобщего признания его творческого гения. В адрес двадцатилетнего поэта первым русским критиком были произнесены слова: «Господин Гоголь владеет талантом необыкновенным, сильным и высоким. По крайней мере в настоящее время он является главою литературы, главою поэтов...». Важно помнить, что это 1835 год. Еще жив А. С. Пушкин. Безусловно, такой отзыв вскружит голову кому угодно. Однако Гоголь и в самом расцвете молодости ищет Путь. Весьма красноречивы его настроя, воплотившиеся в «Петербургских записках 1836 г.»:

«Спокоен и грозен Великий пост. Кажется, слышен голос: “Стой, христианин; оглянись на жизнь свою”. На улицах пусто. Карет нет. В лице прохожего видно размышление. Я люблю тебя, время думы и молитвы».

Он уезжал за границу уже великим писателем. Слабый здоровьем от природы, он рано начал сдавать физически; нервное напряжение переходит в болезненные состояния. Гоголь лечится. Наступает, по его же словам, «чудное исцеление». Начиная с лета 1840 года, вполне определенным становится его стремление идти путем высокодуховного религиозного человека. «Я теперь более гождусь для монастыря, чем для жизни светской», — скажет он сам о себе. Григорий Галаган, живший в начале 1840-х годов в Риме, вспоминал о том, что Гоголь уже тогда показался ему очень набожным: «Один раз собирались в русскую церковь все русские на всенощную. Я видел, что и Гоголь вошел, но потом потерял его из виду. Перед концом службы я вышел в притвор и там в полумраке заметил Гоголя, стоящего в углу на коленях с поникнутой головой. При известных молитвах он бил поклоны».

По свидетельствам современников, он читал очень много богословских книг, святоотеческой литературы, внимательно изучал историю Церкви. Специально выучил греческий язык для того, чтобы точнее понимать чинопоследование Литургии святого Иоанна Златоуста и Литургии святого Василия Великого. Книга, над которой начал работать Гоголь, — «Размышления о Божественной Литургии» — соединила в себе накопленные знания, личный духовный опыт и невероятную искренность православного сердца Гоголя. Она помогает понимать, что происходит на Литургии, каков смысл песнопений, молитв, священнодействий.

«Для всякого, кто хочет идти вперед и становиться лучше, необходимо частое, сколько можно, посещение Божественной Литургии и внимательное слушанье: она нечувствительно строит и созидает человека. И

если общество еще не совершенно распалось, если люди не дышат полною, непримиримой ненавистью между собою, то сокровенная причина тому есть Божественная Литургия, напоминающая человеку о святой, небесной любви к брату», — пишет автор, завершая свой труд.

Об этой книге знали очень немногие. Гоголь в течение многих лет возвращался к ней, перерабатывал, дополнял. Предполагал издавать ее без указания авторства, простой в оформлении, доступной по цене всем сословиям. Но устроилось иначе — впервые книга была издана в 1857 году и имя Н. В. Гоголя было на обложке. В советское время эта книга никогда не издавалась, что было совершенно закономерно.

Со школьной скамьи мы знаем, какой сокрушительной была реакция «передовой» общественности на «Выбранные места из переписки с друзьями» (1847), какой язвительной критике подверг книгу Гоголя В. Г. Белинский («Гнусная книга — гнусность подлеца»), как отвратительно пытались в ней увидеть (и видели!) признаки сумасшествия автора. А все потому, что Гоголь убеждал и звал перестроить всю жизнь в духе Православия. Возмущенная Россия отвернулась от Гоголя. Но не вся. Тихо и немногословно «Переписку» приняли А. Тургенев и князь П. Вяземский, В. Жуковский и П. Чаадаев. А ведь это были хоть и «старики», но далеко не оставшие от жизни люди. Притом великой и чистой веры.

Всем известно разоблачительное письмо Белинского к Гоголю. На самом же деле в июне-августе 1847 года состоялся обмен письмами между писателем и критиком. Гоголь написал «неистовому» Виссариону Белинскому три письма. Два из них свидетельствуют о том, что Гоголь мог быть хорошим дипломатом. Он пытался объяснить и объяснить. Черновик третьего письма адресату не был отправлен, разорван, но... не выброшен. Он был найден в отдельном конверте уже после смерти писателя. Опубликованное в полном собрании сочинений Гоголя (Л.: Изд-во АН СССР, 1952 г., т. 13), это письмо почти не вошло ни в научную, ни в научно-популярную литературу. А между тем оно предельно откровенно свидетельствует об исключительной честности, благородстве и высоте духовного настроения автора. Гоголь часто обвиняли в многословии. Но нам кажется, что он всего лишь очень хотел быть услышанным, понятым, принятым. Некоторые выдержки из него помогут думающему человеку найти ответы на важнейшие вопросы сегодняшнего дня.

«С чего начать мой ответ на ваше письмо? Начну его с ваших же слов: “Опомнитесь, вы стоите на краю бездны!”... В каком грубом, невежественном смысле приняли вы мою книгу! Как вы ее истолковали!.. Зачем вам с вашей пылкой душою вдаваться в этот омут политический, в эти мутные события современности, среди которой и твердая осмотрительная многосторонность теряется? Как же с вашим односторонним, пылким, как порох, умом, уже вспыхивающим прежде, чем еще успели узнать, что истина, как вам не

потеряться? Вы сгорите, как свечка, и других сожжете».

«Своекорыстных же целей я и прежде не имел, когда меня несколько занимали соблазны мира, а тем более теперь, когда пора подумать о смерти. Никакого не было у меня своекорыстного умысла. Ничего я не хотел ею выпрашивать. Это и не в моей натуре. Есть прелесть в бедности. Вспомнили б вы по крайней мере, что у меня нет даже угла, и я стараюсь только о том, чтобы облегчить мой походный чехол, чтоб легче было расставаться с миром. Вам следовало поудержаться клеймить меня теми обидными подозрениями, какими я бы не имел духа запятнать последнего мерзавца».

«Вы говорите, кстати, что я спел похвальную песнь нашему правительству. Я нигде не пел. Я сказал только, что правительство состоит из нас же. Мы выслуживаемся и составляем правительство. Если же правительство огромная шайка воров, или, вы думаете, этого не знает никто из русских? Рассмотрим пристально, отчего это? Не оттого ли эта сложность и чудовищное накопление прав, не оттого ли, что мы все кто в лес, кто по дрова?»

«Вы говорите, что спасенье России в европейской цивилизации. Но какое это беспредельное и безграничное слово. Хоть бы вы определили, что такое нужно разуметь под именем европейской цивилизации, которое бессмысленно повторяют все. Тут и фаланстерьен, и красный, и всякий, и все друг друга готовы съесть, и все носят такие разрушающие, такие уничтожающие начала, что уже даже трепещет в Европе всякая мыслящая голова...»

«Отчего Вам показалось, что я спел тоже песнь гнусному, как вы выражаетесь, духовенству? Неужели слово мое, что проповедник восточной Церкви должен жизнью и делами проповедать? И отчего у вас такой дух ненависти? Я очень много знал дурных попов и могу вам рассказать множество смешных про них анекдотов, может быть, больше, нежели вы. Но встречал зато и таких, чьих святости жизни и подвигам я дивился, и видел, что они — создание нашей восточной Церкви, а не западной. Итак, я вовсе не думал воздавать песнь духовенству, опозорившему нашу Церковь, но духовенству, возвысившему нашу Церковь».

«Вы отделяете Церковь от Христа и христианства, ту самую Церковь, тех самых пастырей, которые мученической своей смертью запечатлели истину всякого слова Христова, которые тысячами гибли под ножами и мечами убийц, молясь о них, и, наконец, утомили самих палачей, так что победители упали к ногам побежденных, и весь мир исповедал это слово. И этих самих пастырей, этих мучеников-епископов, вынесших на плечах святыню Церкви, вы хотите отделить от Христа, называя их несправедливыми истолкователями Христа. Кто же, по-вашему, ближе и лучше может истолковать теперь Христа? Неужели

Помним ли мы сегодня призыв Н. В. Гоголя: «Жизнью нашей мы должны защищать нашу Церковь, которая вся есть жизнь; благоуханием душ наших должны мы возвестить ее истину»?

Живем во времена труднейшие, связанные как с болезненными переменами в общественной жизни, так и с утратой нравственных ориентиров. Современному человеку, особенно воспитанному в прежнем духовном вакууме, просто разобраться в невероятном обилии ринувших к нам сект, именующих себя «церквями» и обещающих указать путь к Истине. А между тем, уже более тысячи лет мы — народ православный. И наши великие Григорий Сковорода и Иван Котляревский, Григорий Квитка-Основьяненко и Николай Пирогов были верными чадами Православной Матери-Церкви. Таким же был наш великий соотечественник Николай Васильевич Гоголь. Художественное наследие писателя получило высочайшую оценку во всем мире, но его слово защитника Церкви и «пророка православной культуры» еще почти не услышано.

Мы почти ничего не знаем о Гоголе как о православном мыслителе, последовательно отстаивавшем религиозно-нравственную традицию в литературе. Духовная проза писателя, за исключением «Выбранных мест из переписки с друзьями» и «Размышлений о Божественной Литургии», практически неизвестна. Кто из нас читал «Правило жития в мире», «Светлое воскресенье», «Несколько слов о нашей Церкви и духовенстве»? Сегодня православный духовный опыт Н. В. Гоголя для нас актуален как никогда. Ведь нынешнее духовное «разорение» человека превосходит всякие мыслимые масштабы.

Всматриваясь в летопись жизни писателя, видим, что жизнь Н. В. Гоголя с самого рождения была устремлена к Богу. Его юная глубоко верующая матушка после потери первых двух сыновей дала обет перед диканьским чудотворным образом святого Николая, если будет сын, назвать его Николаем. Так и случилось. Мальчика крестили в Преображенской церкви в Великих Сорочинцах.

Видимо, Мария Ивановна усердно прививала маленькому Никоше азы Православия и Закона Божия. В одном из писем к матери 1833 года он вспоминал:

«Я просил Вас рассказать мне о Страшном суде, и Вы мне, ребенку, так хорошо, так понятно, так трогательно рассказали о тех благах, которые ожидают людей за добродетельную жизнь, и так разительно, так страшно описали вечные муки грешных, что это потрясло и разбудило во мне чувствительность. Это заронило и произвело впоследствии во мне самые высокие мысли».

В шестнадцатилетнем возрасте Николай Гоголь потерял отца, которого

Илья Репин «Николай Гоголь и отец Матфей». 1902 год.

Илья Репин «Самосожжение Гоголя». 1909 год.

нынешние коммунисты и социалисты, объясняющие, что Христос повелел отнимать имущества и грабить тех, которые нажили себе состояние?

Христос нигде никому не говорит, что нужно приобретать, а еще напротив и настоятельно нам велит уступать: снимающему с тебя одежду отдай последнюю рубашку, с просящим тебя пройти одно поприще, пройди два. Нельзя получа легкое журналиальное образование, судить о таких предметах. Нужно для этого изучить историю Церкви, нужно сызнова прочитать с размышленьем всю историю человечества в источниках, а не в нынешних легких брошюрках, написанных бог весть кем. Эти поверхностные энциклопедические сведения разбирают ум, а не сосредоточивают его.

То мне сказать вам на резкое замечание, будто русский мужик не склонен к религии... Что тут говорить, когда так красноречиво говорят тысячи церквей и монастырей, покрывающих русскую землю. Они строятся не дарами богатых, но бедными лептами неимущих, тем самым народом, о котором вы говорите, что он с неуваженьем отзывается о Боге, и который делится последней копеей с бедным и Богом, терпит горькую нужду, о которой знает каждый из нас, чтобы иметь возможность принести усердное подаяние Богу.

Вы говорите, что Россия долго и напрасно молилась. Нет, Россия молилась не напрасно. Когда она молилась, то она спасалась. Она помолилась в 1612 и спаслась от поляков; она помолилась в 1812 и спаслась от французов. Или это вы называете молитвою, что одна из сотни молится, а все прочие кутят, сломя голову, с утра до вечера на всяких зрелищах, закладывая последнее свое имущество, чтобы насладиться всеми комфортом, которыми наделила нас эта бестолковая европейская цивилизация?

Найдется ли несогласный с логикой и правдой этого великого человека?

Гоголь страшно переживал из-за поднявшегося шума. Мягко извинялся, деликатничал, корил себя. Перед поездкой в Иерусалим он, истерзанный, написал В. А. Жуковскому из Неаполя в письме от 10.01.1848 г.: «...литература заняла почти всю жизнь мою, и главные грехи мои здесь».

Февраль 1848 года. Гоголь посетил Святую землю. Его спутником в путешествии от Бейрута и далее был друг юности и нежинский однокашник Константин Базили. Часто паломнику хотелось остаться совершенно одному.

Мое путешествие в Палестину точно совершенно мною затем, чтобы узнать лично и как бы узреть собственными глазами, как велика

черствость моего сердца... Я удостоился провести ночь у Гроба Спасителя; я удостоился приобщиться от Святых Таин, стоявших на самом Гробе вместо алтаря, — и при этом я не стал лучшим, тогда как все земное должно было сгореть и остаться одно небесное», — делится он в письме к Жуковскому.

Сестра Ольга заметила, что после поездки в Иерусалим брат более всего обратился к Евангелию и ей советовал, чтобы на столе постоянно лежало. Даже в дороге, в экипаже, по ее воспоминаниям, он читал Евангелие. Будет ошибкой думать, что Николай Васильевич, отдаваясь духовному творчеству, совершенно не замечал происходившего рядом с ним. Ольга Васильевна рассказывает о трогательном случае в Васильевке: «Раз мы были в церкви, он увидел, что священник нам раздавал просфоры, а людям — никому. Когда возвращались из церкви, он шел со мною, положил руку на мое плечо и просил, чтобы я велела на каждое служение печь по 25 просфор и на четыре части нарезать, отправлять в церковь, чтобы священник раздавал людям».

Последние четыре года его жизни — поиск решения труднейших вопросов веры, покаяния, единения с Матерью-Церковью. Его духовным наставником был отец Матфей (Константиновский), с которым Гоголь познакомил граф А. П. Толстой. Далеко не всегда они находят общий язык. При этом важно помнить, что великий Гоголь всегда отступает и приносит извинения, всячески подчеркивая авторитет священника.

Трижды писатель бывает в Оптиной пустыни, встречается со старцами, которые принимают его с великой любовью. И все больше уходит в себя. Все замечают, как он начинает худеть и постоянно мерзнет. И вечная тревога... Последовавшая затем катастрофа второго тома «Мертвых душ», который он начал писать с осени 1851 года и уже не мог остановиться, свела Гоголя в могилу.

Абсолютно все современники, хорошо знавшие Гоголя, пишут о том, что он был человеком весьма своеобразным: скрытным, утаивающим свои как практические намерения, так и глубинные движения души. С детства с ним случались нападения страхов: боязнь физического недомогания переходила в смертный страх. Обострялись чувства,

Анонс

«Батько Гоголя» — на телеканале «Лтава»

Авторська група телеканалу «Лтава» (сценаристи — Ольга Ніколенко та Оксана Гордійко, режисер — Оксана Гордійко) у співпраці з Полтавською єпархією Української Православної Церкви створили документальний фільм «Батько Гоголя» з циклу «Земляки». Стрічка розповідає про Василя Опанасовича Гоголя (Яновського) — українського літератора, драматурга, батька всесвітньовідомого письменника М. В. Гоголя. «Перед нами постало завдання, — пояснює журналістка Оксана Гордійко, — пробудити цікавість до Василя Гоголя як до непересічної особистості. Адже його ім'я згадують нечасто, навіть у літературних енциклопедіях».

Народився батько Гоголя у родовому маєтку (тепер село Гоголеве Шишацького району). Прадід і дід Василя Опанасовича були священиками. Сам Василь Гоголь відзначався великою побожністю. Під час однієї зі своїх мандрівок до містечка Охтирки в Покровському соборі він молився біля Охтирської ікони Божої Матері. У подальшому цей образ відіграв велику роль у його долі.

Чимало епізодів стрічки «Батько Гоголя», пов'язаних із духовним становленням головного героя, відзнято за сприяння співробітників управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви, передусім Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа. Усім, хто допомагав у роботі, автори фільму висловлюють глибоку вдячність.

31 березня о 14 годині 30 хвилин у приміщенні ОДТРК «Лтава» (за адресою: вул. Фрунзе, 49) відбудеться прем'єра-презентація фільму. Запрошуються усі, хто цікавиться історією полтавського краю, шанує наших видатних земляків.

Людмила Нестуля.

он испытывал душевные муки. То, что переживал Гоголь, что чувствовал, нам никогда не понять... Здесь следует остановиться. К некоторым сокровенным тайнам души человеческой нельзя прикасаться никогда. Не будем делать этого и мы.

В последние месяцы своей жизни Николай Гоголь всего себя передал в руки Божьи. Над его диванчиком в доме А. П. Толстого висит икона Царицы Небесной, теплится лампада, слышно, как он усердно молится и читает псалмы. 20 февраля 1852 года в московской церкви Саввы Освященного он приобщился Святых Таин, а через три дня написал свое последнее письмо. Это было письмо к матери:

«Благодарю вас, бесценная моя матушка, что вы обо мне молитесь. О как много делает молитва матери!.. В здоровье моем чего-то недостает, чтобы ему укрепиться. До сих пор не могу приняться ни за труды, как следует, ни за обычные дела, которые оттого приостановились. Ваш весь, вас любящий сын Николай».

«Гением из гениев» назвал Н. В. Гоголя Олесь Гончар. Это истинная правда. Вокруг него выстроились библиотеки исследовательской литературы. Ученые, люди искусства стремятся разгадать «тайну» Гоголя. Но очень немногим он позволяет приблизиться к себе лично. Все-таки Гоголя нужно читать сердцем православного человека.

*Евгения Стороха,
ведущий научный сотрудник
Полтавского литературно-мемориального музея
И. П. Котляревского.*

«Блаженны милостивые», или Полтавский скит от Киевской обители

Продолжение. Начало в №2.

Следует заметить, что место, дарованное государственным крестьянином Шатохиным под скит, сделалось святым и Божиим за довольно короткое время. А ведь нередко случалось, что дела благотворителей увязали в сетях приказов, откладывались на годы. Но Демьян Кириллович прилежно тщился, дабы таковое не произошло. Искреннее желание благодетеля послужило семенем доброго начала. А коль желание было чисто, то и дело вышло достойно.

Став престолом благодати, жужмановский монастырский оазис быстро разрасстался. Особое прилежание его насельников к труду, сопряженное с молитвой и духовными упражнениями, способствовали экономическому расцвету обители. Хозяйство велось расчетливо, не имело ни в чем нужды. Сначала благодаря личным средствам Д. К. Шатохина, принесенным из мира, а впоследствии — от собственно монастырской прибыли.

За первые годы существования Покровского удела Пресвятой Богородицы число его братии насчитывало несколько десятков. Трудно сказать, сколько точно монашествующих было в скиту до революции, но к концу 30-х годов XX века (по воспоминаниям местного старожила Павла Кирилловича Чубука) оно достигало почти 70 человек. Имена братии, к сожалению, пока еще неизвестны. Удалось лишь выяснить, что последнего настоятеля обители звали Иоаким.

Поговаривали, что в скитскую обитель на исправление присылали матросов-бунтовщиков, а затем, после упразднения «отцовского» Киевского монастыря, в ней нашли приют и молитвенное убежище некоторые его бывшие насельники. Среди таковых был и схиигумен Адриан (Антонов), человек великой молитвенной жизни.

Монахи для своего жительства обустроили добротные корпуса. Исходя из некоторых соображений, основанных на исследовании бывшей скитской территории, можно сделать вывод, что кирпич для строительства насельники изготавливали сами, используя близлежащие залежи глины.

Кроме келейных зданий, в Покровском оазисе были: двухэтажная трапезная (нижнюю часть которой занимали погребки), дом для паломников, хозяйственные постройки и помещение начальной церковноприходской школы. Кстати, старожилы вспоминают два школьных здания. Одно из них, простое глинобитное, стояло непосредственно на территории скита и было, судя по всему, изначально первым учебным помещением. Второе, кирпичное и очень красивое, находилось ближе к селу. Последнее имело комнаты-классы, библиотеку, кухню, длинный коридор, квартиры для учителей.

Вся обжитая территория Покровского монастырского оазиса была ограждена довольно высоким каменным забором. Неподалеку от обители, при спуске в яр, находилось братское кладбище.

Строгость монастырского богоугодного жительства, неупустительность молитвенных правил, чинные богослужения способствовали быстрому «намаливанию» скитского места. К нему вереницей потянулись паломники, особо много их прибывало под праздники. Добирались преимущественно на перекладных или пешком — с далеких краев и ближних окраин. Принимали их в обители с великой любовью, давали покров и питание. Монастырская трапеза была всегда достаточной.

Могила монаха Епифана (Шатохина) (вверху) и его супруги Марии (внизу).

Нужно сказать, что сам Демьян Кириллович Шатохин, дав старт благоустройству скита и выступив, так сказать, «закулисным дирижером» его первых начинаний, остался жить при Покровской обители. Не чувствуя себя ни хозяином, ни гостем этого места, он, прежде всего, занимался ведением собственного дома, находящегося на территории монастырского удела, а также курировал принадлежащие ему другие владения. Но вместе с тем, не мешая естественному течению монашеской жизни, попечитель не стоял в стороне от забот обители и ненавязчиво во многом ей помогал. Ибо благотворительность мецената заключалась не только в его дарственной, а выразилась и в его организаторской деятельности.

Как же приятно было рабу Божию Дамиану не только созерцать исполнение его желания по созданию святого места, но и заниматься его благоустройством. Радость благочестия этого благодетеля теперь соединилась с радостью человеколюбия. Он любил принимать богомольцев, а стечение паломников приносило ему всегдашний восторг.

Почтеннейшего благодетеля глубоко ценила братия обители и уважал окрестный люд. «Моя мама Скирта Степанида Дмитриевна работала у Шатохина, — рассказывала старожил Вера Дмитриевна Шаповал, — хороший он был человек, великодушный, людей не обижал, платил хорошо». Следует подчеркнуть, что Демьян Кириллович слыл в округе рачительным и трудолюбивым хозяином, хотя был человеком простым и необразованным. Он, собственно, даже подписываться на документах не умел — доверял различным поручителям.

К сожалению, не ведомо, какой именно была семья Демьяна Кирилловича. Известно, что на полтавскую землю он прибыл с Владимирской волости Херсонской губернии. Судя по всему, у государственного крестьянина на прежнем месте осталось некоторое владение, и не исключено, что там могли обустроиться взрослые дети (если таковые имелись). В жужмановской усадьбе меценат жил вместе с женой Марией и дочерью Параскевой.

Необходимо заметить, что Демьян Кириллович имел усердное молитвенное попечение о своем, Шатохинском, роде. Совершая устройство Покровского храма, он выделил специальные средства, которые, согласно его завещанию, «потребуются для неупустительного ежедневного совершения по монастырскому обряду церковных служб, как то: вечерни,

повечерия, полунощницы, утрени, часов и Божественной литургии, при которой ежедневно и вечно будут поминаться церковно-священно имена родителей и родственников». «А чтобы имена моих родителей и сродников от времени не могли утратиться из синодика по ветхости бумаги или по нерадению переписчиков, — указывал Демьян Кириллович, — то для этого должна быть сделана доска и на ней высечены имена моего рода, которые упоминаются в списке об упокоении, а которые в списке о здравии, то по преставлении высекаются на этой доске для вечно-го поминовения об упокоении. Доска эта должна храниться в алтаре». При жизни автора этого завещательного текста все указанное выше чинно выполнялось, но затем, к сожалению, время распорядилось иначе.

29 мая 1900 (по другим данным 1890) года отошла в вечность супруга Демьяна Кирилловича — Мария Яковлевна. Рабу Божию похоронили в ограде обители, накрыв могилу беломраморной плитой. В советские годы искатели драгоценностей разрушили надгробие тракторами, дабы добраться до погребения. Но, увы, ничего особенного в нем так и не обнаружили. Благо, что захоронение не совсем раскуричили, оно существует и поныне.

Судьба дочери благодетеля практически неизвестна. Поговаривали, что Параскева якобы имела какой-то серьезный недуг и умерла уже в советское время (по некоторым данным, это был 1947 год). По-видимому, замужем девица никогда не была, а жила постоянно при отце в родительском доме. Подтверждением таковых соображений служат два завещательных письма, составленных Д. К. Шатохиным. В первом из них, датированном 1894 годом, говорилось: «Киево-Свято-Троицкий общежительный монастырь обязан из доходов обещанного ему имения, пожизненно, ежегодно выдавать дочери моей Параскеве Демьяновне Шатохиной по пятьдесят рублей, производя выдачи первого октября каждого года, и независимо от этого дочь моя Параскева должна пожизненно проживать в ныне занимаемом мною доме в деревне Веселой Жужмановка-Нагорной на иждивении монастыря, который обязан давать ей соответствующую ей попечению пищу, отопление и освещение, и в случае надобности ремонтировать ее квартиру».

Второй документ был составлен отцом через двадцать лет — 6 мая 1916 года. Он выглядел следующим образом:

«Любезная дочь Параскева Дамиановна! Настоящею доверенностью уполномо-

чиваю тебя на ведение всех без исключения дел моих, производящихся ныне и впредь могущих возникнуть в мировых учреждениях, у Земских Начальников, Городских Судей и их Съездах, Окружных судах, Судебных палатах, во всех Департаментах Правительствующего Сената и в общем собрании его, Нотариальных архивах, в опекунских учреждениях, в присутствиях по крестьянским делам, в административных учреждениях и у должностных лиц всех ведомств. Поэтому уполномочиваю тебя подавать всякого рода прошения, возражения и всякого другого наименования бумаги, делать заявления через Нотариусов, подавать жалобы в порядке подчиненности, а также частные апелляционные и кассационные жалобы, вступать в дела в качестве третьего лица, и привлекать к делу третьих лиц; подавать отзывы на заочные решения; представлять и получать подлинные документы, исполнительные листы, залоговые нотариальные выписи, присужденные и взысканные и вообще следуемые мне от лиц и учреждений деньги и имущество; пользоваться всеми правами взыскателя и должника; просить о личном задержании и заключении под стражу, возбуждать спор о подлоге и отменять по такому спору; ходатайствовать об отмене и пересмотре решений, вступивших в законную силу; представлять дела разбору третейских судов и подписывать третейские записи; представлять к протесту и получать векселя; управлять и распоряжаться принадлежащими мне недвижимыми именными, сдавать таковые в аренду на условиях и в сроки по твоему усмотрению, заключать арендные контракты и договора и подписывать таковые, получать задатки и арендные деньги и мне доставлять, совершать и подписывать акты отчуждения моей земли в казну или под железнодорожную линию и получать следуемые мне за отчужденную землю деньги; во всем защищать мои материальные интересы; прекращать дела миром на условиях по твоему усмотрению и вообще действовать, как бы мне самому

Схиигумен Адриан (Антонов).

следовало; полномочие это ты имеешь право препроводить другому лицу по своему усмотрению. Что по сей доверенности тобою и твоими уполномоченными будет законно учинено, я верю, спорить и прекословить не буду».

Годом позже после выдачи данной доверенности Демьян Кириллович Шатохин ушел из жизни. Как сказано в одной из архивных записей, он «умер 14 апреля 1917 года в пятницу, в половине второго по полудни». К тому времени благодетель уже 17 лет был вдовцом. Являясь человеком свободным, он практически оставил мир, к которому его сердце не лежало. Находясь при Покровской обители, живя во Христе и утешаясь этим, боголюбивый раб Божий принял монашеский постриг с именем Епифаний. Господь смилостивился над щедрым благодетелем и забрал его душу еще до начала роковых революционных событий — дабы тот не узрел поругание и гибель своего любимого детища.

Еще за 21 год до своей кончины Демьян Кириллович завещал:

«По моем преставлении должна быть отслужена заупокойная литургия и соборная панихида, а потом тело мое погребено по христианскому обряду, по правой стороне вышеупомянутой церкви близ алтаря.

Кроме того по моей кончине, в третий, девятый и сороковой день, а также в полугодичные и годичные сроки должны быть отслужены заупокойные литургии и соборная панихида, в день же моей кончины ежегодно должна совершаться заупокойная литургия и панихида».

Бренное тело монаха Епифания было опрятано и похоронено по монашескому чину. Согласно распоряжению покойного его погребли рядом с храмом в специально оборудованном входном склепе. Старожилы рассказывали, что к гробнице можно было спускаться для молитвы — там теплилась неугасимая лампада. Это была дань глубокого уважения к усопшему.

Однако вскоре приспело безбожное лихолетье, внесшее свои «коррективы» в почитание памяти благодетеля. Поразительным остается тот факт, что в первые годы советской власти Шатохинская гробница, имеющая общедоступный вход, не была раскурочена. Либо ее присыпали

монахи, дабы не допустить поругания, либо каким-то удивительным образом она ушла под спуд.

Но в начале 1950-х годов мирный покой усопшего все же нарушили. «Я была тогда еще девчушкой, — рассказывала местная жительница Вера Алексеевна Рой, — и услышала о том, что во время забора строительного материала из фундамента разобранной Покровской церкви рабочие наткнулись на чье-то захоронение. Безусловно, мне и другим детям стало очень интересно, и мы с любопытством побежали на это посмотреть. Покойник лежал словно живой. Он был одет в монашеские одежды, подпоясан черным кожаным поясом, в сафьяновых сапогах. На гробе стояла лампадка и лежала бутылка масла. Один из четверых мужчин, раскопавших склеп, по имени Виктор Яременко, дернул мертвого за длинную бороду и иронически проговорил: “Вставай, уже коммунизм, советская власть, хватит тебе лежать!”» И прах на глазах начал рассыпаться».

Другие старожилы добавляли, что «искатели» решили затем изъять у монаха нательный крест, в надежде на то, что он — из дорогого металла. Но, увы, разочаровались — святыня была кипарисной, такой, как раньше привозили из Иерусалима или с Афона.

Разговоры по поводу вскрытия гробницы ходили селом годами. Жужмановцы рассказывали, что сам Яременко ушел из жизни молодым и при очень глупых обстоятельствах. Он якобы воровал с другом железные листы на Галещинской биофабрике, перебрасывая их через забор. Одно полотно упало и ударом прибило Виктора.

Что касается гробницы монаха Епифания, то даже «приняв» непрошенных гостей, она все же уцелела и существует донныне. Усердием современного хозяина бывшей Шатохинской земли Павла Леонидовича Лица над могилой устроен крест. К нему наклоняется ветка рядом растущего ореха. Удивительно — именно она ежегодно приносит особо крупные плоды.

Возвращаясь к истории Покровского скита, следует подчеркнуть, что смерть благодетеля Шатохина стала как бы разделительной чертой в судьбе этого Божьего удела. Ибо наступил роковой 1917 год. И отсчет благополучия мирной монашеской жизни пошел теперь вспять. В добротный хозяйственный уклад обители начал врваться сатанинский дух времени — медленно, но настойчиво. Революционные передраги, гражданские усобицы, притеснения со стороны большевиков негативно сказались как на материальной, так и на духовной жизни скита. Покоряясь воле Божией, братия пыталась находить определенный компромисс с «новыми хозяевами» теперь уже не монастырской, а советской земли.

На базе конфискованных скитских угодий первоначально была обустроена агробаза, где, судя по всему, бывшие насельники выступали в роле основных и самых добросовестных работников. Число тако-

вых за 20-е годы значительно добавилось, ибо, как уже было сказано, в полтавской глубинке нашли себе маломальское пристанище столичные монахи, изгнанные из Киевской Ионинской обители.

С наступлением «безбожной пятилетки» и стартом коллективизации история Покровского скита закрыла свою последнюю, довольно истрепанную страданиями страницу. В начале 30-х годов прекратилась молитвенная жизнь храма — и обитель перестала «дышать». Братию власть разогнала восвояси, часть монашествующих была также сослана «в набор». Многие монахи уже довольно преклонного возраста ютились по соседним селам и хуторам, зарабатывая на мизерное пропитание тяжелым физическим трудом.

Покровская церковь «умирала» медленно. Ее не взорвали, не сожгли, не сравнивали бульдозерами, не превратили в колхозный склад или сельский клуб, а просто бросили на произвол судьбы — разодранная и оскверненная, она разбиралась по кирпичикам местными людьми. Жужмановцы «долбали» ее стены годами. Старожил Вера Остаповна Кривошапко вспоминала, что особенно усердствовал в этом делании местный житель Василий Карпий — выполнял поручение тогдашней власти. Трудно сказать, делал это он принудительно или по собственному желанию, но люди отметили, что вскоре умер у него внезапно единственный сын Григорий — еще молодым. Дежурил на таборе в колхозе, возвращался домой, упал и скончался.

Что касается церковного «строительного сырья», то оно лишь частично «осело» в фундаментах местных хат, а в основном «ушло» в соседнюю Галещину — из еще достаточно добротного материала построили там клуб, помещения биофабрики, а также жилые дома. Сии строения существуют и ныне.

Судьба внутреннего храмового убранства осталась неизвестной. Жужмановцы поговаривали — якобы монахи в канун закрытия обители сумели каким-то образом «захоронить» церковную утварь. Некоторые старожилы даже указывали на предположительное место ее нахождения. Но, увы, все овеечно уже почти вековой тайной. Если, конечно, к последней не прикоснулась чья-либо хищная рука.

Врезался в память местных жителей один весьма кощунственный случай. Колхозница по фамилии Яременко устроила в алтарной части святыни безобразные танцы с песнями. Непонятно каким образом упал на безбожницу большой образ Богоматери, еще висевший там на стене, и перебил ей обе ноги.

Одна местная благочестивая женщина по фамилии Нефодий сумела уберечь эту икону в своем доме, а в начале 90-х годов ее дочь Галина передала святыню в новооткрывшийся храм, находящийся в соседнем селе Солоница.

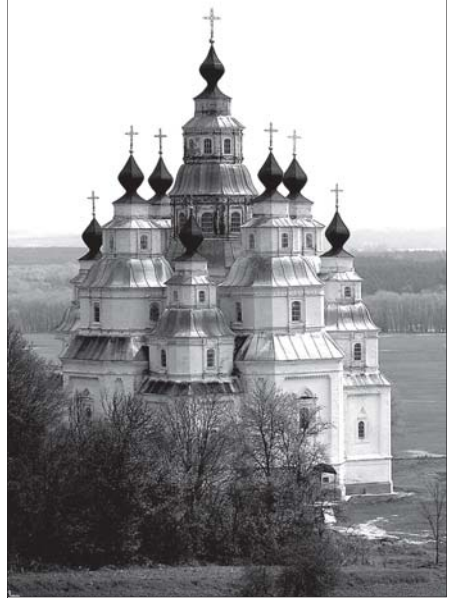
Татьяна Черкасец.
Окончание следует.

Старожилы Жужмановки Вера Остаповна и Анатолий Филиппович Кривошапко.

Вітаємо

Покровський храм села Плішивець.

Люблячий пастир малого стада

7 березня відсвяткував день народження настоятель храму Покрова Пресвятої Богородиці села Плішивець Гадяцького району протоієрей Роман Височанський. Уже сім років служить він у цьому старовинному мурованому храмі, що є пам'яткою архітектури.

Храм збудовано в 1906 році завдяки уродженцю села архієпископу Парфенію (Левицькому) за проектом московського архітектора Івана Кузнецова, що взяв за зразок Новомосковський дерев'яний храм. «Стильне, оригінальне красоти здание», як писав на початку XX сторіччя український історик, етнограф, письменник Орест Левицький в статті «Новый храм в старом русском стиле» в журналі «Киевская старина», нині потребує реставрації.

З появою отця Романа храм преобразився: сяє новими іконами, з любов'ю обрамленими рушниками, вишитими прихожанами. Збудовано дзвіницю, облаштовано подвір'я, криницю. Тут радо зустрічають паломників, що приїжджають на власні очі побачити архітектурну перлину України.

Наш діяльний батюшка доклав рук не тільки до впорядкування плішивецького храму. Завдяки його зусиллям збудовано Свято-Троїцький храм у селі Книшівка, капличку святого Алексія, людини Божої, в селі Тимофіївка, капличку архістратига Божого Михаїла в селі Дучинці, капличку великомученика Георгія Победоносця в селі Броварки, відремонтовано храм пророка Божого Ілії у селі Великі Будища.

Для нас священник став прикладом хорошего сім'янина, являє приклад життя за вірою. Він люблячий пастир свого малого стада. То чи дивно, що до нього йдуть за порадою, благословенням, що Покровський храм став центром духовного і культурного життя?

Вітаємо отця Романа з днем народження!

Отче, зичимо Вам і Вашій родині міцного здоров'я — тілесного і духовного, миру, любові, Божого благословення і многа літа!

Прихожани Покровського храму села Плішивець Гадяцького району.

Священное Писание в камне

Окончание.
Начало в №9–11(2014), 1, 2(2015).

Особенности формирования и развития комплексов монастырей на Руси в X–XX веках

После принятия христианства в 988 году на Руси стало возводиться множество церквей, соборов, образовывались монастыри. Можно привести лишь характерные и наиболее встречающиеся причины возникновения обителей, некие условия и основания, не являющиеся, однако, какими-то правилами.

Так, известно образование монастырей на месте чудесных явлений Богородицы и Ее икон, явлений святых или указания от них места строительства монастыря. В ряду множества таких примеров назовем основание Почаевской Лавры, Елецкого Черниговского монастыря.

Возникали обители и в местах жизни и подвигов уединенных подвижников, к которым присоединялись со временем другие искатели безмолвия и молитвы. Вспомним, к примеру, историю Троице-Сергиева Лавры, выросшей на том месте, где подвизался преподобный Сергий, или Киево-Печерской Лавры, расцветшей над пещерой преподобного Антония.

Иногда образование монастыря происходило по желанию князя или другого правителя или при пострижении такового в монашество. Так проявилась воля Божия при создании Михайловского Златоверхого монастыря в Киеве, Марфо-Мариинской обители в Москве, Киево-Покровского монастыря.

Монастыри строились на возвышенностях и на равнинах, вблизи озер, рек или в лесах, в горных ущельях и пещерах, вблизи сел и городов или на значительном удалении от них. Поначалу монастыри чаще возникали как пещерные (подземные), а лишь позднее развивались уже на поверхности. Конечно, предпочтительным было место возвышенное, где вблизи находились водоемы, лесные массивы, плодородные земли, и удаленное от крупных жилых поселений.

Православные монастыри, как правило, ограждаются стеной, имеют несколько ворот (главные, хозяйственные и др.). Монастырский комплекс включает: церковь (церкви бывают домовые, трапезные, больничные) или собор; колокольню; жилые здания (келии); хозяйственные, благотворительные, больничные, просветительские здания; сад и земельные угодья.

Устройство монастыря

Процесс формирования ансамбля монастыря порой занимал несколько столетий, поэтому в большинстве случаев не приходится говорить о выдержанном в едином архитектурном стиле решении. Но рассматривая развитие монастырских комплексов в качестве сложившихся архитектурных структур, можно отметить некоторые общие типологические признаки в их застройке, планировке и композиции. Эти признаки обусловлены единством функционального назначения, а также символической интерпретацией монастырского ансамбля.

Возлагавшиеся на монастырь функции определили комплекс сооружений, куда входили постройки разнообразного назначения — богослужебные (церковные), хозяйственные, жилые, оборонительные, мемориальные.

Святые врата Киево-Печерской Лавры. Начало XX столетия.

Как правило, уже на первой стадии сложения монастыря он обносился **стеной**. Даже деревянная ограда, отделяющая обитель от мира, делала монастырский комплекс подобным городу или крепости. Крепостные стены, замыкая композицию и являясь ее границей, придавали ансамблю большую архитектурную целостность и смысловую значимость.

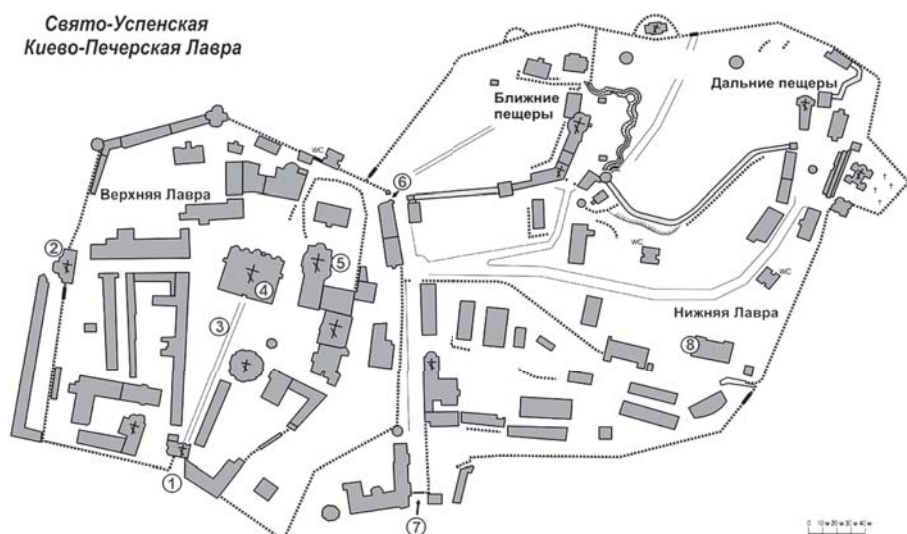
Конфигурация плана монастыря во многом определялась его месторасположением. Традиционно основатели останавливали свой выбор на холме в устье ручья при впадении его в речку. Таким образом основные линии монастырского плана были predeterminedены естественными природными условиями. Подробный выбор места основания обители был обусловлен тем обстоятельством, что до середины XVII века одной из важнейших функций монастыря как социального учреждения была и военно-оборонительная.

Монастырские стены — крепостные укрепления — должны были соответствовать всем современным требованиям военного искусства. Согласно с ними, к XV веку в планировочной композиции монастырского ансамбля стали появляться элементы регулярности.

По мнению М. Ильина, «геометрическая форма плана крепости была продиктована не отвлеченными геометрическими фигурами или произвольными соотношениями отдельных своих частей, а исходила из тех архитектурных пропорциональных положений, которые были распространены среди каменных дел мастеров».

Таким образом, плановая структура монастырей стремится к большей геометричности своих очертаний, приближаясь к идеальным формам. Отдельные участки крепостных стен между башнями выпрямляются, а расстановка самих башен становится более регулярной.

Крепостные **башни**, помимо той роли, которую они выполняли в качестве оборонительных сооружений, часто использовались для нужд монастырского хозяйства. Вынесенные как бы за пределы «парадной» архитектурной композиции, они служили кладовыми, мастерскими, помещениями для разнообразных монастырских служб: поварской, квасоваренной (пивоваренной, винокурной), прядильной. Однако во внешнем художественном облике крепостные башни являлись важнейшими структурными элементами. Фиксируя конечные точки архитектурной композиции, башни поддерживают и завершают ритмику вертикальных акцентов монастырского ансамбля. Архитектурная композиция монастыря приобретает черты гармоничной завершенности: горизонтали

1. Святые врата. 2. Экономические врата. 3. Соборная площадь. 4. Успенский собор. 5. Трапезный храм. 6. Успенские врата. 7. Западные врата Нижней Лавры. 8. Резиденция Предстоятеля УПЦ.

прясел стен и вертикали башен, уравновешивая друг друга, складываются в самодостаточные картины с каждой отдельной точки зрения.

Башни могли служить и проездными воротами в монастырь. Со стороны парадного подъезда устраивались главные — Святые — ворота, выделенные архитектурной декорацией и самим расположением. Пройдя через них, паломники попадали непосредственно в парадный монастырский двор, при планировке которого старались соблюсти принцип постановки монастырского храма напротив Святых ворот.

Часто располагали храм и над воротами. Посвящение надвратного храма, как правило, было связано с Богородичными праздниками — Успения, Рождества, Благовещения, что символизировало и заключало в себе идею покровительства и заступничества Пресвятой Богородицы. Но встречаются надвратные храмы, посвященные и Святой Троице, и всем святым.

Исследователями был отмечен тот факт, что стремление к большей геометричности и регулярности планировочной композиции обозначилось в монастырском строительстве на Руси значительно раньше, чем в строительстве городов или крепостей. Объяснение этому следует искать не столько в новых достижениях фортификационного искусства, сколько в символической трактовке монастыря-крепости как целостного ансамбля. Уподобление средневекового монастыря городу — мотив, часто звучащий в древнерусской литературе. Д. С. Лихачев приводит отрывок из завещания варяга,

обратившегося в Православие, где он рассказывает о том, как Богородица защищала от врагов свой «город высокий»: «Когда мы приходили с половцами на Изяслава Мстиславича, увидели мы издали ограду высокую и быстро пошли туда. А никто не знал, какой это город. Половцы же бились под ним, и многие ранены были, и побежали мы от города того. После уже узнали мы, что это было село обители Святой Богородицы Печерской, а города тут никогда и не бывало». Ориентация на классические древние образцы составляет сущность средневекового языка уподоблений, цитирования. Монастырь несет в себе идею города, он уподоблен Небесному Иерусалиму. Монастырь средневековья воспринимался как образ Царствия Небесного, явленного на земле, а монахи именовались «ангельским чином». На древнерусских иконах, по тексту Апокалипсиса, Небесный Иерусалим изображался в виде монастыря за высокими стенами, с регулярной планировкой и крестообразной структурой. В этом отношении даже монастыри, не имеющие регулярного плана, на иконах изображались в форме строго очерченного квадрата, что отражало существование определенной тенденции к идеализации образа монастыря. Однако реально существующие зримые образы также играли в древнерусской системе уподоблений немаловажную роль, и образ дольного, земного Иерусалима умозрительно переносился на русские города и монастыри.

По периметру монастырских стен обычно располагались **келейные корпуса**. В зависимости от типа монастыря

Ограждение Почаевской Лавры.

и его материального положения келейная застройка могла быть различной. Первоначально деревянные строения по мере роста достатка обители сменялись каменными. Каменные жилые корпуса в богатых и многолюдных монастырях могли быть двухэтажными с отдельным входом в каждую келью. В целом келейная застройка образовывала главный монастырский двор, посередине которого возводились основные сооружения монастыря.

Центральное место — и в архитектурном, и в идейном плане — занимал монастырский храм (собор), с его возведением ансамбль обретал подлинную композиционную законченность. Доминирование над всеми остальными сооружениями проявлялось прежде всего в особой интерпретации выбора: он рассматривался как «земное Небо» или как «око Божье». В древнерусской литературе часто встречаем подобное толкование символики монастырского храма: «Четвероугольный образ монастыря, келии к келии совокупи, их же посреде стоят церкви, яко некие очи зряще всюду».

Итак, играя роль смыслового фокуса, монастырский храм архитектурной композицией должен был отражать свое главенствующее положение в общей структуре монастыря. Тема большого храма с парадным пятиглавием, обширным внутренним пространством, обладающим особой «светлостью и звонностью», с начала XVI века все чаще стала звучать в монастырской архитектуре. И когда статус монастыря поднимался на определенный уровень, для главного храма обители зодчие выбирали из всего большого спектра архитектурных форм и композиций именно этот мотив.

Вторым по значению сооружением в комплексе монастырских построек являлась трапезная. Часто при основании обители первым возводили именно ее, руководствуясь бытовыми соображениями. Появление трапезной характеризовалось переходом к общежителю монастырскому уставу: трапезная — место для общего вкушения пищи, которая ассоциировалась с Тайной Вечерей, т. е. имела символический смысл. Особая смысловая нагрузка, возлагавшаяся на это сооружение, отражается в построении при трапезной церкви. Помимо общего зала и храма, трапезный комплекс в крупных монастырях мог включать в себя всевозможные службы: поварню, пекарню, квасоварню. Конструктивное устройство этого сооружения в отдельных случаях позволяет говорить о высоком техническом уровне монастырского строительства.

Одним из обязательных сооружений в монастырском комплексе была колокольня, или звонница. Колокольный

звон — один из важнейших атрибутов православной культуры — в монастырском быту имел особое значение. Тембр и характер звона, зависящие от подбора колоколов, служили отличительным признаком каждого монастыря: по звону богомолец узнавал о приближении к обители задолго до того, как ее можно было увидеть. Небольшие звонницы не имели существенного значения в общей архитектурной композиции, однако в больших монастырях колокольные приобретали архитектурную самостоятельность и в силу своих высотных качеств значительно влияли на композиционную структуру.

По мере роста монастыря в нем появлялось все больше специальных служб: больницы, библиотеки, иконописные палаты, мельницы и разнообразные мастерские. Нередко здания служб возводились в камне в несколько этажей. К монастырским постройкам мемориального характера можно отнести небольшие часовни и надкладезные палатки. Возведение и посвящение подобных часовен связывалось с каким-либо значительным событием монастырской жизни.

Планировка монастырского ансамбля подчинялась ясно отслеживаемым закономерностям. К ним можно отнести концентричность и функциональность зон композиционной структуры внутренней застройки и наличие определенной иерархии сооружений. Как отмечалось выше, центральное положение в ансамбле занимал монастырский храм с трапезным комплексом, а также другие церкви и часто колокольня. В больших монастырях со значительной каменной застройкой здания центрального комплекса соединялись между собой для удобства переходов галерей, что придавало ему дополнительный смысл — особую значимое сакральное единство внутри монастырских стен. Пояс келейных корпусов отделял главный парадный двор от так называемых хозяйственных дворов, расположенных между жилыми корпусами и крепостной стеной. Здания монастырских служб, не столь репрезентативные и высотные, располагались именно здесь, формируя внутренние архитектурные микроансамбли в пределах крепостных стен.

В целом на протяжении XVI века сформировалась структура монастырского комплекса с архитектурно-композиционными приемами, повторяющимися в последующем монастырском строительстве. Архитектурный ансамбль древнерусского монастыря — замкнутый, компактный и композиционно завершенный — выражал идею православного, культурного, военного и политического центра.

По материалам протоиерея
Олега Степанова.

Християнські замальовки

Якщо хочеш у рай...

«...Прощайте і прощені будете... оскільки, якою мірою міряєте, такою ж відміряється і вам»
(Лк. 6: 37–38)

Початку Великого посту пере-
дує неділя сиропусна, більш
відома як Прощена. Здавна в
цей день ченці й мирські люди нама-
галися увійти в піст, попросившись із
усіма і примирившись, бо піст — це час
прощення і покаяння. Але закінчивши
піст, чи можемо забути про ці чесноти
і не згадувати до наступної Прощеної
неділі?

Душа, хоч трохи досвідчена в ду-
ховному житті, без прив'язки до часу
обов'язково відчуває потребу в пока-
янні, навіть якщо неохоче, через силу
змушує себе визнати це.

Ми з вами навіть не усвідомлюємо,
наскільки велика і неосяжна благо-
датна його сила, а тому такий нелег-
кий для нас покаяльний подвиг. Ми так
звикли до гріхів, любимо їх, бережемо,
плекаємо і не відразу розуміємо, на-
скільки загрузли в них, що зважитися
залишити цей шлях буває важко, ми
навіть кажемо собі, що це нереально.
Багато хто з нас і хотів би позбутися
від накопиченого в душі мотлоху, змі-
нити звичний уклад життя, але через
прийнятий навик добрі наміри відкла-
дати на потім, від одного тижня до ін-
шого, від одного місяця до іншого, не
приступає до доброго наміру. І так ми-
нають роки... І хотів би в рай, кажуть у
народі, та гріхи не пускають.

А пробачити і зовсім буває складно.
За образу, яка б вона не була, не тре-
ба мстити, але навпаки — слід проща-
ти кривдника від усього серця, хоча б
воно і противилося цьому, слід схили-
ти своє серце до слів Бога: «Бо якщо
ви будете прощати людям гріхи їхні, то
простить і вам Отець ваш Небесний, а
якщо не будете прощати людям гріхів
їхніх, то і Отець ваш не пробачить вам
гріхів ваших» (Мф. 6:14–15).

Ці святі слова мимоволі змушу-
ють нас замислитися про себе, адже
дуже часто ми задаємося питанням,
а як його (кривдника) пробачити, адже
стільки зла зроблено... Ні, не пробачу,
не заслужив. Тоді чесно було б запи-
тати себе — тільки обов'язково чесно:
а скільки зла приніс я? а скільки і не
помітив? А ще подумаємо: як же мо-
жемо читати молитву Господню «Отче
наш», в якій чітко говориться «і ѿста-
ви на́мь до́лги на́ша, ꙗкоже і ми ѿста́вля́емь
должникомъ нашимъ» — «і прости нам
провини наші, як і ми прощаємо ви-
нуватцям нашим»? Як наважимося
постати на суд Божий і що скажемо?
Скажемо, що нас серйозно образили?
А Господа ні за що розп'яли! Чи не біль-
ше образили Його? І тим не менш коли
святий апостол Петро запитав у Вчите-
ля, скільки разів потрібно прощати —
чи до семи раз, отримав відповідь: не
сім раз, а до сорока семи раз по семи.
Сім разів по сімдесят — тільки уявіть!
Це те ж саме, що сказати — прощай
завжди. Для нас це здається чимось
неможливим. А між тим всепрощення
і є відмінною рисою християнського
духу. Святий Феофан Затворник пише:
«...якщо хочеш у рай — прощай усім,
щиро, від душі, щоб і тіні не залишало-
ся неприязні».

Наше спасіння звершується через
тих людей, які нас ображають, які про-
ти нас ворогують. Звичайно, нам не-
приємно бачити цих людей, і часто ми
уникаємо їх, але ми повинні знати, що
вони своїми злісними проявами допо-
магають нашому спасінню. Згадаймо
святих — більшість із них пройшли
цією стежкою, стали жителями Цар-
ства Небесного і успадкували життя ві-
чне. Чи не в них нам варто повчитися?
Бог посилав хвороби і скорботи, в тому
числі образи від людей, тільки для
того, щоб нас упокорити, для нашої
користі. Тому ображатися не потрібно.
В першу чергу потрібно щиро вважати

себе гідним покарання. Дитя, зробив-
ши якийсь проступок і усвідомивши
його, невже не буде безутішно ридати
про те, що образило своїх батьків? Так і
ми, діти Отця Небесного, які отримали
від Нього життя, користуємося всіма
благами, невже не опечалимося про
наші злочини?

Наведу в приклад одну розповідь.
Жив в Олександрії вельможа, який
ніяк не хотів миритися зі своїм воро-
гом. Якось святий Іоанн Милостивий
запросив його на Божественну літур-
гію. У церкві нікого не було з прихожан,
а на крилосі був тільки один півчій,
якому вельможа і став допомагати в
співі. Коли вони почали співати «Отче
наш», заспівав і святий, але на
словах «хлѣбъ нашъ насущный даждь намъ
днѣшъ» — «хліб наш насущний дай нам
сьогодні» святий Іоанн раптом замовк
сам і зупинив півчого, так що вельможа
сам проспівав слова молитви «и ѿста́ви
на́мь до́лги на́ша, ꙗкоже і ми ѿста́вля́емь
должникомъ нашимъ» — «і прости нам
провини наші, як і ми прощаємо винув-
ватцям нашим». Тут святий звертаєть-
ся до непримиримого чоловіка і з лагід-
ним докором каже: «Дивись, мій сину, в
який страшний час і що ти говориш до
Бога: прости мені, як і я прощаю... Чи
правду ти кажеш? Чи прощаєш?» Ці
слова так вразили вельможу, що він у
той же день примирився зі своїм воро-
гом і від усього серця простив йому всі
образи.

Всіляко намагається збити нас з іс-
тинної стежки спасіння лукавий: то в
молитві відволікає, то засмічує пам'ять,
то в обставинах капостить — будиль-
ник не задзвонив, пробілося колесо...
Користуючись своїми хитрощами, він
чить курити, дає в руку склянку... Хи-
трощам його немає ліку, і навіть якщо б
його хитрість мала якийсь вимір, то ми
точно не змогли б дізнатися. Але ось
що знаємо точно — після кожної його
витівки у нечисті свято. Зло триумфує,
що відштовхує нас від спасіння, тепер
же в нього свято не припиняється,
оскільки ми пали так низько, що не по-
трібно нічого робити, аби збити творін-
ня Боже зі шляху спасіння, — людина
сама не бажає спасатися. Їй не потріб-
на Церква зі Святим Причастям Тіла
і Крові Господньої, а лише цигарка, і
щоб побільше, пляшка, і щоб поглиб-
ше, розваги, і щоб поазартніше, доста-
ток, і щоб побезтурботніше...

І все ж надія на спасіння є в усіх:
і в тих, хто відчуває себе «не в своїй
тарілці» й прагне виправлення, але не
вистачає сили волі або сміливості; й
у тих, хто, здавалося б, безнадійно й
безповоротно упав і не збирається під-
німатися, — вони теж можуть спасти-
ся, можуть використовувати свою віру,
свою надію, свою любов проти ворога.
Але не спокушайтеся, зробити це не
так-то просто. Адже потрібно перемо-
гти ворога не в комусь іншому, а в собі.

Щоб зрозуміти, як перемогти свої
пристрасті, потрібно прийти в церкву,
поговорити зі священником, попросити
пастирської поради, адже в кожній лю-
дині — свій шлях, і тільки пастир може
привести свою овечку до зеленого
лугу. Найчастіше ліки від таких хво-
роб — фізична праця, безперестанна
молитва і прийняття Святих Христових
Таїн, але за умови бажання зцілитися
від гріха — без бажання нічого не ви-
йде, не здолати ворога одним «хочу»,
потрібно працювати над собою, і не
одному, а з допомогою рідних лю-
дей, оскільки спільна молитва завжди
міцніша — тому люди й збираються
в храмі для спільної молитви. Отож
запам'ятайте, наша зброя — віра, на-
дія, любов, молитва і праця.

Священник
Димитрій Москаленко.

Церкви з дерева: традиція, що виховує

Стефан Таранушенко.

«Дерев'яне храмове зодчество як уособлення почуттів православного народу, його високого морального духу та естетичних уподобань» — пресконференція під такою назвою відбулася в Полтавському єпархіальному управлінні. Учасники зустрічі: священнослужителі, краєзнавці, архітектори, педагоги — обговорювали тему збереження традиційної народної культури, одним із яскравих втілень якої є церковна архітектура.

Приводом для зібрання став вихід друком монографії «Дерев'яна монументальна архітектура Лівобережної України» Стефана Таранушенка (1889–1976) і її презентація. Книга — своєрідний підсумком багаторічної праці видатного українського історика архітектури і мистецтвознавця. Енциклопедично освічена людина, Таранушенко виявляв свою обдарованість і в науці, і в організації музейної справи, і в пам'яткоохоронній діяльності.

Та була у Стефана Андрійовича тема, якій він не зраджував ледь не змалечку: старовинне дерев'яне зодчество, секрети народних будівничих. Робота з архівом науковця, за визнанням упорядника книги і її видавця харківського вченого Олександра Савчука — це можливість разом із Таранушенком осягнути велич митецької думки народних умільців. Тим більше що по

собі вони не залишили ані записів, ані креслень. По обмірах, зроблених під час обстежень українських церков, Стефан Андрійович намагався відтворити пропорційні співвідношення, застосовані майстрами у давнину. Олександр Савчук зізнається: «Пошук ідеальної формули для Таранушенка — це як спроба обчислити саму гармонію». Щоразу Стефан Андрійович захоплювався тією буквальною математичною точністю, з якою встановлювалися відповідності між частинами конструкцій храмів та деталями їх декору. І щоразу переживався: чіткі закономірності, яких дотримувалися будівничі, без сумніву, існували і, як безцінне знання, передавалися від покоління до покоління.

Матеріали, що увійшли до книги (повного видання, задуманого самим Таранушенком), презентують найбільш плідний період діяльності вченого — 20-ті — початок 30-х років минулого століття. Тоді з невеликою групою однодумців він здійснив історичні експедиції по декількох областях Лівобережжя. Працював і на Полтавщині: відвідав Гадяч, Зінків, Нові Санжари... Годі й говорити, яке значення мають матеріали, зібрані цими дослідниками. Уявіть, з кількох сотень церков Лівобережжя, що було обстежено ними, до наших днів збереглося менше двох десятків! Зрозуміло, з якими почуттями переглядають фотографії з архіву Таранушенка нинішні архітектори. Ось одне із вражень. Його висловив кандидат архітектури Георгій Негай. Не виникає сумнівів: на Полтавщині існувало декілька шкіл народного зодчества, в залежності від регіону і традицій, що їх підтримували безіменні майстри. Впродовж століть відшліфовувався образ традиційного дерев'яного храму. Він був пов'язаний з особливостями світосприйняття наших предків, своєрідністю їхнього переживання православної віри. І якщо узагальнити сотні зразків, які презентує збірка Таранушенка, з'являється перелік характерних рис, які з часом успадкувало муроване зодчество, вже барокове: хрещата основа, багатоповерховість, гранчасті форми абсид і куполів, нарешті, загальна центричність композиційної побудови.

Видавець книги Олександр Савчук запропонував учасникам зустрічі цікаву слайд-програму: фотографії, документи, біографічні нотатки Таранушенка. На часі — продовження освоєння наукової спадщини дослідника. Зокрема методів дослідницької роботи. Наприклад, організації пошукових експедицій.

Зав'язалася жвава розмова. Своїми відкриттями під час роботи з опрацювання архіву Таранушенка поділився полтавський краєзнавець Борис Тристанов. На його думку, у вивченні й оприлюдненні матеріалів вченого (нині вони зберігаються у Національній науковій бібліотеці ім. В. Вернадського) має бути зацікавлена уся наукова спільнота. І не лише вона. Бо на фотографіях і в кресленнях — не просто храми. Це час, люди, загалом потужний шар духовної культури, що зумовлює наше нинішнє моральне самопочуття, диктує цілі, визначає напрями суспільного розвитку.

Спадщини Стефана Таранушенка (а це і записи, і креслення, і фотографії культових об'єктів) вистачить не на одне покоління дослідників. До того ж Стефан Андрійович не лише фіксував старовинні споруди, робив обміри будівель та їхні описи. Як пам'яткоохоронець він чинив спротив намаганням тодішньої влади знищити архітектурні шедеври минулих епох. Саме Таранушенкові маємо дякувати за збереження Мгарського Спасо-Преображенського собору під Лубнами, пам'ятника Слави у Полтаві, легендарного дзвону Кизи-Кермен, який завзяті активісти хотіли відправити на переплавку.

«Наукові ідеї Стефана Таранушенка, його громадянська позиція викликає повагу», — висловив свою думку митрополит Полтавський і Миргородський

Филип. Тож важливо, звертаючись до спадщини вченого, пам'ятати, що традиційне православне мистецтво — це розповідь про духовні основи життя наших предків. Чи можна розвиватися, нехтуючи цим скарбом, забуваючи, хто ми і звідки? «Прилучення до кращих традицій народної архітектури, іконопису, книгарства має бути відправною точкою у вихованні нашої молоді», — підкреслив Високопреосвященніший Владика.

Зворушливою миттю презентації стало живе слово самого Стефана Андрійовича Таранушенка: запис 1975 року розшукав в архівах Олександр Савчук. Таранушенко пригадує, як у дитинстві годинами міг спостерігати за красою невеликої сільської церкви, до якої ходив із батьками. Це почуття визначило усю подальшу долю вченого, сформувало прагнення берегти, а якщо потрібно, то й захищати духовне надбання предків... У 30-ті роки XX століття Таранушенка було репресовано, довгий час він жив на засланні. Лише після 1953 року йому вдалося виклопотати дозвіл на повернення в Україну. Але відданість обраному покликанню попри випробування народжувала впевненість: усі зусилля не марні. Мине час, люди повернуться до Бога, і не лише наукові тексти чи ілюстрації, а й креслення, зроблені вченим, стануть у нагоді сучасним архітекторам, аби відтворити втрачене.

Людмила Нестуля.

Мистецтво

Визначні події православного життя, перш за все Різдво Христове і Пасха, в останні роки широко відзначаються на Полтавщині. Святкові концерти, виставки, благодійні акції за участю Православної Церкви об'єднують людей у прагненні справжньої духовності.

Концерт «Душе моя», що відбувся в Полтавській обласній філармонії, без сумніву, продовжує гарну традицію. Але подія ця не є типовою. Передусім, за своєю тематикою. Чи не вперше полтавцям презентували програму, що прилучає до освоєння Великопостової традиції засобами православного мистецтва.

Отож, Великий піст. У Православ'ї його розглядають як багатоденну підготовку до зустрічі Воскресіння Христового. Які ж настрої переживають віряни у дні посту, чому очищення (перш за все, духовне) є метою, до якої прагнуть, і врешті, чи можна мовою художнього слова і музики донести сенс цього відповідального моменту?

Ідея презентувати ось таку незвичайну програму належить художньому керівникові обласної філармонії Світлані Кравченко. Пропозиції підтримали артисти закладу — майстер художнього читання Катерина Юрченко та учасники ансамблю духовних піснеспівів «Покров».

«Душе́ моє́, востáни...»

«Підбирати репертуар і готуватися, — ділитися керівник «Покрову» Тетяна Дубова, — було непросто. Існує багатовікова традиція. І слід дослухатися до тих настроїв, що дійшли до нас у молитвах, у настанових святих отців і в творчості православних авторів. Власне, основне, над чим потрібно було попрацювати, — навчитися розпізнавати духовне осердя творів, особливий мотив, притаманний

музиці Великопостових богослужінь, зрештою, правильно розставляти смислові акценти. Зрозуміло, це дуже відповідально. Втім, є відчуття, що ми на богослужінні у полтавському храмі святих Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії, під склепіннями якого й народився наш колектив. Це допомагає...»

Епізоди Євангелія, пов'язані з наближенням останніх днів земного життя

Господа, заклики до покаяння і покірливості Божій волі... — усім ладом спілкування з вірянами Церква нагадує: духовна чистота є сенсом зустрічі з Воскреслим Христом.

Серед тиші, що панувала під час виступу артистів, вага кожної фрази відчувалася майже фізично. Поезії Апухтіна, Гіпіуса, Пастернака у виконанні Катерини Юрченко нагадували сувору сповідь, у якій і усвідомлення людської гріховності, і незламне поривання до духовних вершин християнства. Та ось вступала музика з характерними благальними інтонаціями, і згадка про переддень Голгофських страждань, про Христа, Його учнів, Богородицю переливалася у молитву, втілену в піснеспівах.

Глядачі почули твори не лише визначних православних авторів: Чайковського, Чеснокова, Лисенка. Значну частину програми склали композиції сучасних митців, зокрема, інокіні Іуліанії (Денисової).

Випадкових людей на концерті не було. Та й чи був це концерт у звичному розумінні? Жанр заходу, напевне, ще визначає знавці прекрасного. Бо рідко трапляється відчувати у глядацькому залі таку духовну наповненість, концентрацію проникливості, коли, здається, серце твоє говорить і співає у Божих долонях.

Людмила Нестуля.

При єпархіальному відділі благодійності та соціального служіння працює центр «Благо»

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, з 15 жовтня 2012 року при відділі благодійності та соціального служіння Полтавської єпархії Української Православної Церкви діє центр «Благо».

Основні напрямки діяльності:
збір пожертвувачів — одягу, взуття, медикаментів, засобів гігієни тощо;
розподіл гуманітарної допомоги між категоріями громадян, яким потрібна допомога;
надання духовної підтримки;
інша допомога.

Пункти збору та розподілу гуманітарної допомоги організовані в храмі святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23) й у Петропавлівському храмі (м. Полтава, мікрорайон Дублянщина, вул. Низова, 38).

Скриньки з анкетами «Потрібна допомога» та «Хочу допомогти» розміщені за адресами: храм святого апостола Андрія Первозваного (вул. Сінна, 3а); храм святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23).

Увага! Центр «Благо» має потребу у волонтерах і благодійниках.

Контактні телефони:
(050) 259-40-83 (отець Андрій);
(099) 942-19-98 (Аліна);
(095) 156-62-98(Ольга).

Богослужіння

У храмі Всіх святих землі Полтавської

щосуботи звершується всеношна, яка починається о 17.00, щонеділі — Божественна Літургія о 8.00.

Крім того, відбуваються заняття, організовані при Серафимівському храмі: щосуботи о 13.00 — заняття дитячого хору, щонеділі о 16.00 — недільна дитяча школа, по закінченні вечірнього богослужіння о 18.00 у Серафимівському храмі — заняття для дорослих зі Святого Письма.

Храм знаходиться у цокольному приміщенні управління Полтавської єпархії за адресою: Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 1-б.

У тимчасовому храмі, що на місці будівництва Андріївської церкви

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у тимчасовому храмі на місці будівництва Свято-Андріївської церкви в Полтаві (вул. Сінна, 3-а) щоденно звершуються богослужіння добового кола: вечірнє богослужіння — о 18.00, Літургія — о 8.00. Запрошуємо всіх бажаючих помолитися на місці будівництва нового православного храму.

Запрошуємо на недільні та святкові богослужіння у храм Архистратига Михаїла у с. Щербанях

Всеношна — о 18.00.

Літургія — о 9.00.

Дістатися до храму можна маршрутним автобусом від зуп. «Центральний ринок» у Полтаві.

Зверніть увагу!

Православний магазин

Для вас широкий асортимент духовної літератури різних напрямків (Святе Письмо та тлумачення, життя та твори святих і подвижників благочестя, духовні поради, питання православної медицини, література для духовенства тощо). Ікони, утвар.

Чекаємо у Полтаві за адресами: вул. Шевченка, 54, (2-й поверх) з 8.00 до 16.00, крім понеділка.

Торговельний центр «Київ» вул. Зіньківська, 6, (3-й поверх, праве крило) з 9.00 до 21.00 без перерви та вихідних.

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського

Проводяться духовно-просвітницькі лекції-бесіди з тем:

- ❖ Старий Завіт,
- ❖ Новий Завіт,
- ❖ Діяння та послання святих апостолів.

Лекції-бесіди проводять священнослужителі та миряни, які мають відповідну освіту.

Заняття відбуваються:

- щочетверга (для всіх бажаючих),
- щонеділі (молодіжне спрямування)

о 19.00 в цокольному приміщенні церковноприходського будинку при Свято-Макаріївському соборі за адресою: м. Полтава, вул. Лялі Убийвовк, 2.

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

ф. П - 1	Державний комітет зв'язку та інформації України											
	АБОНЕМЕНТ											
	на газету											
	01125											
Відомості Полтавської єпархії			Кількість комплектів			1						
на 2015 рік по місяцях												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Куди												
поштовий індекс												
адреса												
Кому												
ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ												
на газету												
01125												
Відомості Полтавської єпархії			Кількість комплектів			1						
Вартість	передплати	переадресування										
на 2015 рік по місяцях												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
поштовий індекс						місто, село						
						область						
код вулиці						район						
буд.			корп.			кв.			вулиця			

До святинь храмів Полтави

Макаріївський кафедральний собор
(вул. Лялі Убийовк, 2-а, тел. +38 (0532) 59-25-76)

Горбанівська ікона Божої Матері
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона прмч. Макарія з часточкою мощей
(читання акафіста за вечірнім богослжінням у четвер о 17.00)

Хрестовоздвиженський монастир
(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Мощі свт. Афанасія (Вольховського)
(молебень свт. Афанасію з читанням акафіста щоденно о 10.00)
Ікона Божої Матері «Оўпованіє всѣхъ конційъ землї»
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 16.00)

Спаський храм
(вул. Жовтнева, 10, тел. +38 (05322) 2-86-29)

Ікона Божої Матері «Троєрѣчица»
(молебень з акафістом у неділю о 16.00)

Храм мученика Іоанна Воїна
(вул. Маршала Бірюзова, 64-б, тел. 65-70-07)

Ікона мч. Іоанна Воїна з часточкою мощей
(читання акафіста мч. Іоанну Воїну за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона Божої Матері «Всещарица»
(читання акафіста у вівторок о 9.30)
Ікона Божої Матері «Оўтоли моѧ печли»
(читання акафіста в четвер о 9.30)

Андріївський храм
(вул. Сінна, 3-а, тел. 56-93-49)

Ікона мц. Наталії з часточкою мощей
(читання акафіста мчч. Адріану і Наталії за вечірнім богослужінням у неділю о 18.00)
Ікона Богородиці «Нєспивѧема Чїша»
(читання акафіста у вівторок о 9.30)

Свято-Троїцький храм
(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Ікона «Сошїтїє Свѧтѧго Дѧха»
(молебень Святому Духу в среду о 12.00)
Ікона свт. Миколая Чудотворця з часточкою мощей
(молебень свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Пантелеймонівський храм
(вул. Фрунзе, 64, тел. +38 (0532) 53-21-58)

Ікона вмч. Пантелеймона з часточкою мощей
(читання акафіста вмч. Пантелеймону у вівторок о 12.00)
Ікона свт. Миколая Чудотворця
(читання акафіста свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Храм святих мучениць Віри, Надії, Любові
(проспект Першотравневий, 23, тел. 2-16-59)

Ковчег з часточкою мощей свт. Іоасафа Белгородського
(читання акафіста свт. Іоасафу Белгородському в суботу о 9.30)
Почаївська ікона Божої Матері
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Вознесенський храм
(вул. Зоряна, 2, тел. +38 (0532) 66-16-23)

Ікона Божої Матері «Владїмїрска Пѧскарївска»
(читання акафіста у неділю о 17.00)

Серафимівський храм
(вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. +38 (0532) 59-58-49)

Ковчег з часточкою мощей прп. Серафима Саровського
(читання акафіста прп. Серафиму Саровському за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона Богородиці «Нєспивѧема Чїша»
(читання акафіста в середу о 9.30)
Ікона Богородиці «Въ родѧхъ Помѧщица»
(читання акафіста в п'ятницю о 9.30)

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

Зворотній бік форми СП-1

(Абонемент)

На абонементі повинен бути проставлений відтиск касового апарата. При оформленні передплати (переадресування) без касового апарата на абонементі проставляється відтиск календарного штампеля відділення зв'язку. У цьому разі передплатнику видається абонемент з квитанцією про оплату вартості передплати (переадресування).

(Доставна картка-доручення)

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплаченого видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

Вітаємо

Редакція газети «Відомості Полтавської єпархії» щиро вітає кліриків Полтавської єпархії з ювілейними датами, які вони святкуватимуть у квітні 2015 року:

протоієрея Георгія Момохода, настоятеля Покровського храму міста Кобеляки, з 40-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 4 квітня;
протоієрея Анатолія Стегнія, настоятеля Георгіївського храму села Нижні Млини Полтавського району, з 20-річчям хіротонії, яке він святкуватиме 9 квітня;
диякона Марка Кучеренка, клірика Макаріївського кафедрального собору міста Полтави, з 20-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 11 квітня;
протоієрея Стефана Палиницю, благочинного Решетилівського округу, настоятеля Миколаївського храму селища Решетилівка, з 25-річчям хіротонії, яке він святкуватиме 22 квітня;

протоієрея Олександра Антоноюка, благочинного Полтавського районного округу, члена єпархіальної ради, голову єпархіального відділу зі взаємодії з правоохоронними органами, клірика Спаського храму міста Полтави, з 30-річчям хіротонії, яке він святкуватиме 23 квітня;
священника Анатолія Матуса, настоятеля Покровського храму села Усть-Лип'янка Машівського району, з 5-річчям хіротонії, яке він святкуватиме 25 квітня;
священника Володимира Костенка, настоятеля храму святої великомучениці Варвари села Лисівка Гадяцького району, з 10-річчям хіротонії, яке він святкуватиме 28 квітня.

Могутнє коріння Павловських

Закінчення. Початок у №2.

Одночасно з викладацькою практикою в кадетському корпусі І. Павловський проводив велику громадську роботу. Свого часу він був одним із організаторів у Полтаві народних читань, викладав історію та виступав з лекціями красноречивого змісту в недільних школах, брав найактивнішу участь у роботі комітету з підготовки та проведення урочистостей до 200-річчя Полтавської битви.

1903 року І. Ф. Павловський разом з О. Мальцевим, Л. Падалкою та В. Щепотьевим ініціював створення Полтавської губернської вченої архівної комісії (проіснувала до 1919 року). Обов'язки секретаря комісії теж узяв на себе Іван Францович.

Згідно з указом Святішого Синоду від 26 жовтня 1906 року й за підтримки Полтавського Владики Іоанна та групи вчених, серед яких: викладач Полтавської духовної семінарії В. О. Пархоменко, І. Ф. Павловський, вчений-лікар О. Ф. Мальцев (завідувач Полтавської психоневрологічної лікарні), — починає діяти Полтавський церковний історико-археологічний комітет. Ця установа відіграла провідну роль у створенні музею Полтавської битви. Ще 1895 року Павловський у своїй статті в «Історичному віснику» ділився планами щодо організації музейного закладу на місці подій 1709 року. Згодом, незадовго до ювілею, він створив проект музею на Шведській Могилі, який було обговорено на засіданні комітету.

Працюючи над створенням колекції, І. Ф. Павловський відвідує наукові установи, архіви, музеї (Артилерійський у Петербурзі), Академію Наук, Мистецтв, Імператорську Публічну Бібліотеку; веде листування з Королівським архівом Стокгольма. Шведські офіцери Тама і Спарре надали музею портрети шведських генералів, які до цього часу не були відомі в російських виданнях. Нині зі шведських джерел (Королівського архіву Стокгольма) відомо, що велося листування між Павловським і шведською стороною щодо встановлення у Полтаві пам'ятника шведам від співвітчизників.

Експозиція музею була оформлена Павловським особисто за два місяці. У роботі йому допомагали колеги та кадети Петровського корпусу. Музей урочисто відкрили 26 червня 1909 року, директором призначили І. Ф. Павловського. Одним із підсумків величезної праці став «Каталог музею Полтавської битви на Шведській Могилі». Павловський подав відомості про 339 експонатів, серед яких: портрети Петра I, Карла XII, І. Мазепи, командного складу обох армій, живописні полотна, гравюри, зброя, прапори. Результатом вивчення ним історії Полтавської битви були розвідки, що не втратили своєї актуальності й нині: «Битва под Полтавой 27 июня 1709 года и ее памятники», «Шведская Могила», «К истории Шведской Могилы».

Важливою сторінкою наукової діяльності Павловського також було вивчення історії релігії та церкви на Полтавщині. У його доробку — монографія, присвячена історії Полтавської єпархії — «К истории Полтавской епархии. Исторические и бытовые очерки, заметки и переписка по архивным данным». Джерелознавчу базу цього ґрунтовного дослідження склали документи з архіву Полтавської духовної консисторії. Ця праця побачила світ у

Іван Павловський за роботою.

1916-му. Проте вивчення церковної тематики розпочалося значно раніше — ще у 70-ті роки XIX століття.

Вже у 1876 році виходять п'ять статей І. Ф. Павловського, що висвітлюють окремі епізоди становлення духовно-просвітницької справи на Полтавщині, парафіяльного життя, історії храмів краю. З часом наукова скарбниця Павловського поповнилася розвідками, присвяченими Полтавському Хрестовоздвиженському монастирю та Густинській Троїцькій обителі. Також дослідник цікавився вивченням життєписів видатних церковних діячів, наприклад, єпископа Переяславського і Бориспільського Арсенія Берло та архимандрита Аполлонія. Матеріали з церковної історії містяться й у згадуваних вище творах І. Ф. Павловського з тематики Полтавської битви.

Наукова, музейна робота вченого була перервана Жовтневим переворотом та громадянською війною. 1919 року офіційно припиняє свою роботу Полтавська вчена архівна комісія. Видавнича діяльність завмирає. Але незважаючи на обставини, Павловський продовжує працювати як вчений-історик. Після декількох пограбувань дослідник змушений був, аби зберегти частину колекції музею, передати експонати до Центрального Пролетарського музею Полтавщини (нині Полтавський краєзнавчий музей), де вони увійшли до збірки «Полтавська баталія».

Музей історії Полтавської битви. 1910 рік.

клопотав за опальних земляків перед місцевими всевладцями».

Іван Францович не був згодний з політикою більшовиків стосовно релігії та Церкви. Останнє впливає з його конкретних кроків, спрямованих на врятування від арештів представників полтавського духовенства в ході кампанії з вилучення церковних цінностей. Навесні 1922 року трапився трагічний випадок. 30 травня було заарештовано священника Василя Зеленцова, відомого представника полтавського духовенства. Після обшуку, проведеного в помешканні отця Василя, була виявлена копія, написана від руки, цілком таємної телеграми, адресованої голові губвідділу ДПУ Е. Лінде за підписом голови комісії з вилучення церковних цінностей. Як з'ясувалося згодом, текст цієї телеграми Зеленцову передав Павловський. Щоправда, не відомо, як її отримав сам Іван Францович. Водночас більшовики визнавали науковий і громадський авторитет Івана Францовича. Його не позбавили житла по вулиці Пушкінській у Полтаві й забезпечили державним «академічним пайком». До речі, завдяки останньому родині Павловських-Фролових вижила в 1920–1922 роках.

27 травня 1922 року видатного вченого не стало. Незважаючи на психологічний стан членів родини, чекісти провели обшук у будинку покійного. В архівах СБУ зберігається справа В. Зеленцова, в якій є ордер №53 на проведення обшуку «у Павловского Ивана Францевича, проживающего на ул. Пушкинской и Прохоровской. И в зависимости от обыска, задержать гр. Павловского. 3 июня 1922 г. Сотр. ГПУ Катрусь». У «требовании №2585» наголошується: «При обыске обратить особое внимание на переписку, книги, и разного рода бумаги». Після обшуку в будинку Павловського було складено протокол, у якому зазначалося: «3 июня 1922 г. При обыске присутствует понятая Фролова Вера Ивановна, живущая в этом доме. Ничего не обнаружено. Взят один лист, написанный Павловским. Примечание: И. Ф. Павловский умер 27.05.1922 г., похоронен 29.05.1922 г.». Самого вченого, вочевидь, від арешту врятувала смерть. Його ж родина мала підстави боятися влади, а остання, в свою чергу, ставитися з підозрою до політичної благонадійності нащадків Павловського — родини Фролових.

Дружина Івана Францовича Павловського, Ольга Олександрівна, пережила свого чоловіка. В 1928 році вона продала свою частину будинку на вул. Пушкінській Койфман Броні Мусіївні. Подальша доля Ольги Олександрівни на цей час невідома.

Науковий доробок Івана Францовича Павловського — безцінне джерело з історії та культури Полтавщини, основа для досліджень сучасних краєзнавців, істориків, археологів, письменників, усіх тих, хто цікавиться минулим рідного краю. Пам'ять про нашого земляка свято зберігають у сім'ях його нащадків. На жаль, родинне древо Павловських, через мізерну кількість відомостей, іще недостатньо вивчене. Але воно, безперечно, варте уваги і ще чекає на своїх дослідників. Є сподівання, що справу цю продовжать нові покоління вчених, у тому числі й наші земляки-полтавці.

Оксана Сальнікова,
завідуюча відділом охорони
культурної спадщини Державного
історико-культурного заповідника
«Поле Полтавської битви».

Монастирі Полтавщини приймають паломників

Мгарський монастир

Древня обитель Полтавщини — Спасо-Преображенський Мгарський чоловічий монастир запрошує паломників піднести свої молитви до Господа і Його Пречистої Матері на цьому святому місці, ознайомитися з історією монастиря, дізнатися про життя пов'язаних із ним святих. При обителі діє готель для паломників.

Чекаємо Вас за адресою:

37536 Україна, Полтавська область, Лубенський район, с. Мгар, Спасо-Преображенський монастир. Тел. **(05361) 5-48-06**. Електронна адреса: **www.mgarsky-monastery.org**

Велико-Будищанський монастир

У с. Писаревщина Диканського району відроджується Велико-Будищанський Свято-Троїцький жіночий монастир. Обитель чекає паломників, які хочуть помолитися й потрудитися во славу Божу й задля відбудови православної святині Полтавщини.

Адреса монастиря:

38522 Україна, Полтавська область, Диканський район, с. Писаревщина, вул. Лугова, 6. Додаткову інформацію можна отримати в єпархіальному управлінні за тел. **(0532) 59-59-91**. Тел. монастиря **(05351) 9-45-42**.

До монастиря можна доїхати автобусами «Полтава—с. Писаревщина», що відправляються від автостанції №3 м. Полтави (поряд з ТЦ «Київ») о **5.50, 8.15, 14.05, 17.30**.

Хрестовоздвиженський монастир

Полтавський Хрестовоздвиженський жіночий монастир приймає паломників і людей, які хочуть потрудитися во славу Божу в стінах древньої обителі.

Настоятелька монастиря — ігуменя Сергія (Алексєєнко).

Престольне свято: 27 вересня.

Адреса монастиря:

вул. Свердлова, 2-г, м. Полтава, 36017, Україна. Тел. **(0532) 56-14-68**.

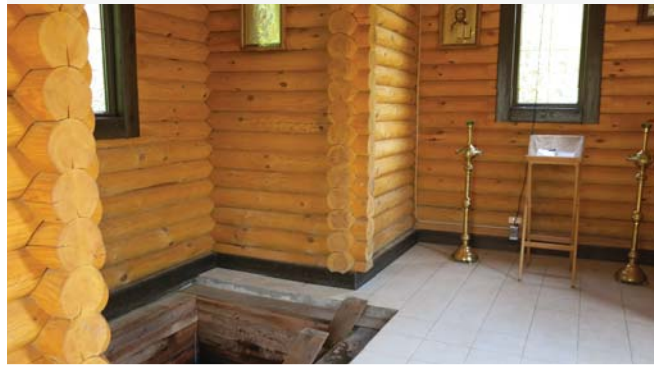
Молебні біля святих джерел на честь Горбанівської ікони Божої Матері

На честь святині землі Полтавської — чудотворного Горбанівського образу Божої Матері — з давніх-давен вшановуються православним народом святі джерела, розташовані в передмісті Полтави. Люди ходять до цих джерел не тільки набрати цілющої води, але й віддати молитовну шану Пресвятій Богородиці. На знак подяки благодійниками відновлено благоустрій навколо святих джерел.

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, біля джерел щотижня звершуватимуться молебні.

Біля святого джерела на честь Горбанівської ікони Божої Матері (поруч із Баронівськими ставками) молебен звершуватиметься **щочетверга о 12-й годині** причтом Полтавського Хрестовоздвиженського жіночого монастиря.

Біля святого джерела у селі Горбанівка (територія релігійної громади Різдва Богородиці Української Православної Церкви) молебен звершуватиметься **щосуботи об 11-й годині** причтом Вознесенського храму Полтави.

Духовно-просвітницькі курси в Полтаві

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, обласне відділення Всеукраїнського православного педагогічного товариства проводить духовно-просвітницькі курси для педагогів, вихователів, керівників навчальних закладів та всіх, хто прагне долучити підростаюче покоління до вічних цінностей християнства. На курсах вивчаються Священне Писання, церковна історія, християнська культура, основи літургії.

Заняття відбуваються щосереди о **18.00** в старому корпусі Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка (м. Полтава, вул. Остроградського, 2).

Читайте щоп'ятниці «Православний вісник» — додаток до «Відомостей Полтавської єпархії»

Виходить у газеті «Полтавський вісник»:

передплатний індекс —

61582

ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Щомісячний часопис.

Засновник: Управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ №11359—232ПР від 20.06.2006р.

Передплатний індекс: 01125.

Адреса редакції: вул. Героїв Сталінграда, 1-6, м. Полтава, 36040, Україна.

Телефон/факс: +380 (532) 67-57-72.

Електронна пошта: pravpoltava@ukr.net

Головний редактор:

митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Заступник головного редактора:

Людмила Самойлова.

Фото: протоієрей Миколай Довганич, диякон Георгій Лінд.

Листування з читачами ведеться тільки на сторінках газети.

Автори несуть відповідальність за точність наведених даних.

Тираж номера: 6000 прим. Замовлення №1553303.

Газету надруковано: ТОВ «Видавничий дім «Кераміст». 69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 16. Тел. (061) 228-10-30.